

ГРОМАДСЬКА ДУМКА ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ

У НОМЕРІ:

- **РЕФОРМИ**

∨ *Проблеми теплопостачання*

- **ЗАКОНОТВОРЧІСТЬ**

∨ *Кодекс з процедур банкрутства*

№ 18 (162) ЛИСТОПАД 2018

НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА БІБЛІОТЕКА

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ**

№ 18 (162) 2018

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів

Додаток до журналу
«УКРАЇНА: ПОДІЇ, ФАКТИ, КОМЕНТАРІ»

Засновники:

Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
Національна юридична бібліотека

Головний редактор

В. Горовий, д-р іст. наук, проф.,
заступник генерального директора НБУВ

Редакційна колегія:

Н. Іванова (відповідальна за випуск),
Ю. Половинчак, Т. Дубас,
В. Гребенюк

Заснований у 2011 році
Видається двічі на місяць

Передрук – тільки з дозволу редакції

З повнотекстовою версією видання можна
ознайомитись на сайті

Центру досліджень соціальних комунікацій
nbuviar.gov.ua

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

В Україні набув чинності закон
«Про забезпечення прозорості
у видобувних галузях».....3

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

О. Аулін
Проблеми теплопостачання
в новому опалювальному сезоні.....3
О. Кривецький
Кодекс з процедур банкрутства.....6

ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ТА ПРОГНОЗИ

Моніторинг законодавства.....9

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА * 12

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

В Україні набув чинності закон «Про забезпечення прозорості у видобувних галузях»

В Україні набув чинності закон №2455-VIII про забезпечення прозорості у видобувних галузях.

Закон встановлює, що організації, що займаються видобутком корисних копалин загальнодержавного значення, повинні надавати звіт про свою діяльність.

Вони зобов'язуються звітувати в Міністерство енергетики про платежі на користь держави, а материнські компанії – подавати консолідований звіт про платежі на користь держави. Такі звіти можна подати в електронному або паперовому вигляді або ж в спеціальній електронній системі, якщо така є.

Якщо в компанії, яка займається видобувною діяльністю, є сайт, і там необхідно публікувати звіт про платежі на користь держави або ж консолідований звіт.

Звіти повинні публікуватися щорічно до першого вересня і зберігатися протягом трьох років. Якщо до звіту є зауваження, компанії повинні дати до 10 днів на виправлення.

Крім того, видобувні компанії повинні надавати Міненерго інформацію про істотні умови угод про використання надр разом з відповідною витримкою з таких договорів (*Finance.ua* (<https://news.finance.ua/ua/news/-/438753/v-ukrayini-nabuv-chynnosti-zakon-pro-prozoristu-vydobuvnyh-galuzyah>). – 2018. – 16.11).

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

О. Аулін, канд. філос. наук, ст. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Проблеми теплопостачання в новому опалювальному сезоні

Напередодні зимових свят, а отже й суттєвого зниження середньодобової температури, серед головних ньюсмейкерів опинилася Національна акціонерна компанія (НАК) «Нафтогаз України», завдяки її діям з відключення опалення. Така ситуація стала можливою після змін, внесених до Кодексу газотранспортної системи Постановою № 1079 від 25.09.2018 Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕП).

З цього приводу комерційний директор Публічного акціонерного товариства «Дніпрогаз» Ігор Маньковський зазначав, «НКРЕП відхилила вимогу операторів газорозподільних мереж (ГРМ) не відключати тепломережі за дорученням НАК «Нафтогаз України» і зобов'язала укласти договори на виконання робіт із припинення газопостачання.

Якщо протягом трьох діб після доручення НАК «Нафтогаз України» на відключення теплової мережі не врегулюють відносини з державним монополістом, ПАТ буде змушене обмежити газопостачання на об'єкти». Занепокоєність Маньківського поділяла і його колега з ПАТ «Харківгаз» Ірина Листова, яка у своєму коментарі ситуації висловила, навіть, ще категоричніше – облгази зобов'язали «не обмежувати», а «припинити поставки палива».

В самому «Нафтогазі» пояснили, що: «Поставки природного газу виробнику теплової енергії здійснюються в разі виконання останнім, як мінімум, двох умов: укладення з компанією договору поставки природного газу відповідно до законодавства, а також забезпечення хоча б одного з передбачених положенням обов'язкових умов щодо розрахунків за використаний природний газ». У

даному випадку обов'язкові умови складаються з двох частин:

- як мінімум на 90% розрахуватися за спожитий газ;
- підписати з ПАТ договір реструктуризації боргу.

Прогнозуючи подальший розвиток подій, експерт енергетичного ринку Валентин Землянський застерігав: «Якщо від газу відключать теплоенерго, батареї стануть холодними в усіх будинках, дитячих садках, школах і лікарнях, які підключені до підприємства. А враховуючи, що Нафтогазу повинні все, то ризик відключення є практично у кожного». Наприклад, тільки у «Київенерго» заборгованість складає мільярди гривень. 100% розрахунок отримати зараз нереально. Борги утворюються в тому числі через погану платіжну дисципліну простих споживачів, де є заборгованості у бюджету по субсидіях тощо». За оцінками профільних фахівців, на даний час підприємства-постачальники комунальних послуг вже заборгували "Нафтогазу" 23,9 млрд грн.

Протилежну аргументацію наводили юристи Асоціації ОСББ «Розвиток самоврядування». На їх погляд, відключення від опалення в зимовий період є порушенням конституційних прав людини. Адже наявні технічні можливості не дозволяють від'єднати від теплопостачання лише окремих боржників. Провести масове відключення всього будинку при наявності заборгованості лише у декількох споживачів постачальник не може. «Його просто завалять позовами від тих абонентів у яких немає боргів. Іншими словами, законодавчо таке право у постачальника є, але на практиці його майже неможливо застосувати», – заявляють представники «Розвитку самоврядування».

Також слід брати до уваги, що дії НАК «Нафтогаз» із припинення надання послуг, можуть розглядатися як такі, що суперечать вимогам Закону України «Про теплопостачання». Зокрема, у статті 18 цього «Антимонопольні обмеження», йдеться про те, що «суб'єктам господарської діяльності у сфері теплопостачання забороняється зловживати монопольним становищем у будь-

якій формі». До речі, сама керівниця НКРЕП Оксана Кривенко раніше заявляла, що: «Закон зобов'язує забезпечити технологічну безпеку функціонування систем теплопостачання під час припинення газопостачання». Тобто не можна відключати підприємства теплокомуненерго в зимовий період. Однак зробити непопулярний крок і дозволити «Нафтогазу» відключати газ за борги очільницю НКРЕП змусила жорстка позиція НАК із цього питання під час затвердження нової редакції Кодексу ГТС.

Виникнення спірних ситуацій з цього приводу очікувалося з 1 грудня, коли в Україні будуть діяти нові тарифи на опалення і гарячу воду (після подорожчання газу – на 23,5%, до 8,55 грн за куб, з 1 листопада всі підприємства зобов'язали перерахувати й затвердити нову вартість своїх послуг. За експертними оцінками, подорожчання складатиме від 14 до 16,5%).

Але життя все розставило по своїх місцях. Вже на початку листопада були відключені від опалення міста Сміла й Кривий Ріг. У Кривому Розі місцеві активісти та пересічні громадяни після мітингу вдерлися у будівлю «Криворіжгазу» й почали вимагати підключення опалення. Керівництво підприємства намагалося переконати співгромадян у тому, що для поновлення опалення потрібна відповідна вказівка «Нафтогазу», але розлючені люди самотужки запустили п'ять із шести котелень. А коли ще один місцевий монополіст – «Кривбасводоканал» відключив будівлю «Криворіжгазу» від водопостачання й каналізації, газовики прийняли рішення тимчасово піти на поступки вимогам співгромадян. Водночас до Києва на переговори з керівництвом «Нафтогазу» було направлено делегацію з представників громадськості й «Криворіжгазу».

У своїх прогнозах щодо подальшого розвитку ситуації незалежні експерти притримуються точки зору про те, що подібні зміни до Кодексу газотранспортної системи, навряд чи, призведуть до задекларованого результату – поліпшення платіжної дисципліни. Основна причина полягає в підвищенні тарифів на газ для населення у 2018-2019 роках, з одночасним скороченням обсягу субсидій.

Якщо в поточному році на це в держбюджеті було передбачено 71 млрд грн, то в наступному – 55. Кабмін обіцяє компенсувати населенню витрати на газ, проте реальна потреба у субсидіях після подорожчання цін на паливо оцінюється в розмірі 90 млрд грн.

Водночас слід звертати увагу й на те, що за погрозами відключення тепла населення й теплокомуненерго стоїть бажання «Нафтогазу» повернути борги, накопичені раніше. Ймовірно, що відключення Сміли й Кривого Рогу було зроблено для «острашу». Проте події в Кривому Розі поламали цей алгоритм. Тепер НАК і споживачі вимушені домовлятися й спільно розробляти нові підходи до вирішення проблеми.

Ще одним важливим чинником у газових суперечках є президентські вибори 2019 року. В разі жорсткого протистояння між «Нафтогазом» і пересічними громадянами теперішня влада може отримати потужний новий «газовий» Майдан, тому що населення сприймає монополіста як структуру, наближену до нинішнього керівництва України. На цьому будуть робити політичні дивіденди насамперед ті політичні сили, що вважають себе опозиційними.

Наприклад, Юлія Тимошенко робить заяву, що коли вона опиниться при владі ціна газу для населення скоротиться вдвічі. Подібні обіцянки роздає й один із лідерів Опозиційного блоку Олександр Вілкул. На його думку, через борги «Нафтогазу» «взимку можуть бути відключені від тепла і замерзнути цілі міста». Представник ВО «Свобода» Ігор Мирошніченко,

коментуючи ситуацію у Кривому Розі, також як лідерка БЮТ і Олександр Вілкул піддає критиці цінову політику уряду. При цьому він зазначив, що кардинально змінити ситуацію може тільки прихід до влади дійсних патріотів, зокрема, політсили, яку він представляє. Судячи зі викладеного, подібна риторика по мірі наближення виборів наростатиме. В наслідок може виникнути досить потужне політичне лобі проти відключень населення від теплопостачання. Поряд з цим «Нафтогаз» буде вимушений шукати компроміси (*Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1378-15>; <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1079874-18>; <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2633-15>; <https://etcetera.media/ukraintsambudut-otklyuchat-otoplenie-za-dolgi-eto-pravda.html>; <https://www.obozrevatel.com/economics/naftogazu-razreshili-otklyuchat-gaz-zimoy-kogo-mogut-ostavit-bez-otopleniya.htm>; <https://dpgor.104.ua/ru/informacija-pro-kompaniju/pressroom/press-releases/id/naftogazu-ukrajini-dozvolili-vidkljuchati-opalennj-31067>; <https://ubr.ua/finances/zhilishhno-kommunalnoe-hozjajstvo/naftohazu-razreshili-otkljuchat-ukraintsam-teplo-za-dolhi-3877386>; <https://www.obozrevatel.com/economics/naftogazu-razreshili-otklyuchat-gaz-zimoy-kogo-mogut-ostavit-bez-otopleniya.htm>; <http://mozaika.dn.ua/news/region/199805-zimoy-razreshili-otklyuchat-gaz-i-otoplenie-za-dolgi-dn.html>; <https://ubr.ua/finances/zhilishhno-kommunalnoe-hozjajstvo/naftohazu-razreshili-otkljuchat-ukraintsam-teplo-za-dolhi-3877386>).*

О. Кривецький, голов. ред. НЮБ НБУВ

Кодекс з процедур банкрутства

Верховна Рада України прийняла Кодекс з процедур банкрутства. Метою документа є підвищення ефективності процедур банкрутства, рівня захищеності прав кредиторів, вдосконалення процедури продажу майна боржника на аукціоні, підвищення рівня виконання контрактів і судових рішень, врегулювання стосунків з відновлення платоспроможності фізичних осіб, які опинилися у важкій фінансовій ситуації і потребують допомоги з боку держави. Даний Кодекс встановлює умови і порядок відновлення платоспроможності боржника-юридичної особи або визнання його банкрутом з метою задоволення вимог кредиторів, а також відновлення платоспроможності фізичної особи.

«Прийняття Верховною Радою Кодексу з процедур банкрутства стане тільки початком шляху з формування окремого процесуального законодавства в цій сфері, – переконаний один з авторів Кодексу, народний депутат, член Комітету ВР з питань правової політики і правосуддя Р. Сидорович. – Господарський процес і процедури банкрутства принципово відрізняються за своєю філософією, а використання багатьох норм ГПК у процедурах банкрутства створює тільки правові колізії».

Новоприйнятий акт майже повністю змінює процедуру судового провадження та налічує безліч новел. Як зазначила Голова Верховного Суду В. Данішевська, «новий закон має допомогти досягнути кращого балансу інтересів між суб'єктами банкрутства, а ВС у свою чергу – забезпечити єдність судової практики». Ключова ідея, за її словами, полягає в досягненні максимальної швидкості та прозорості розгляду справи. На думку західних правників, саме це повинно забезпечити справедливий розподіл коштів банкрута між кредиторами.

Під час підготовки проекту до документа надійшло більш ніж 1300 поправок (доповнень). Особливої актуальності у фахівців набула дискусія з протилежними концепціями щодо

повноважень суду у процедурі банкрутства. Зокрема, правники та науковці наполягають на наданні максимальної дискреції суддям, адже це судова процедура, і саме вони повинні впливати на усі процеси. Зовсім іншої точки зору дотримуються представники банківської спільноти, які вважають, що ключові повноваження має бути передано комітету кредиторів, залишивши судові лише нагляд за дотриманням сторонами процесу вимог законодавства. У результаті було досягнуто компромісу, згідно якого із наявної процедури банкрутства було прибрано усі можливості для її затягування, а повноваження суду дещо обмежено.

З моменту набрання чинності КПК касаційну скаргу можна подавати лише стосовно перегляду ухвал, якими розпочинається провадження, перегляду постанов, якими вводиться ліквідаційна процедура, перегляду ухвал за наслідками розгляду вимог кредиторів і перегляду постанови, якою завершується провадження. Скорочуючи перелік підстав, з яких стає можливим касаційний перегляд, автори закону мали на меті зменшення можливостей для затягування процесу розглядом дріб'язкових питань і забезпечення належного контролю.

На думку фахівців, суд повинен мати достатній інструментарій, аби забезпечити баланс прав і свобод учасників провадження, проте одним із головних завдань процедури є її швидкість, оскільки чим довше судді розглядають справи, тим більше шансів у боржника сховати майно. І представники банківської спільноти і науковці переконані – з практикою затягування справ шляхом подання необґрунтованих оскаржень має бути покінчено, а у касаційну інстанцію не повинна передаватися уся справа, якщо, наприклад, предметом спору є вимоги одного з кредиторів.

Досліджуючи процедуру відновлення платоспроможності боржника в Україні, міжнародні експерти неодноразово

висловлювали стурбованість щодо великої кількості погоджень плану санації та можливості блокування триваючого банкрутства державними органами. Дослухавшись до порад європейських фахівців, автори КПБ наново прописали процедуру санації. Відтепер завдання суду – лише вчасно забезпечити державні органи інформацією про розпочату процедуру ліквідації або відновлення платоспроможності підприємства-боржника. Проте, державні органи позбавлено можливості блокувати процедуру банкрутства.

Найбільш очікуваною у КПБ стала новела щодо банкрутства фізичних осіб. Поява цього розділу викликала бурхливу реакцію тих представників українського суспільства, які брали кредити у валюті або погоджувалися на іпотеку, адже раніше передбачалося, що з моменту вступу в дію КПБ буде припинено дію мораторію на звернення зі стягнення щодо іпотечного майна, яким забезпечено кредити у валюті. Тому, під час голосування у Верховній Раді, було внесено зміни до КПБ з урахуванням становища таких боржників, і продуктом політичного компромісу стала норма КПБ, за якої мораторій втратить дію лише за рік після набуття чинності КБП.

Новий кодекс містить нетипові для вітчизняної правової традиції норми про моральність і добросовісність. А запровадження інституту банкрутства фізосіб, взагалі, є революційним для України, і тому воно стало викликом не тільки для суддів, а й для суспільства у цілому, вважають розробники кодексу. Відповідно до положень кодексу можливо списувати лише ті борги, які нереально повернути, і це звільняє банківську систему від необхідності вжиття додаткових заходів для обслуговування кредитів.

«Проте однієї неможливості розрахунку за зобов'язаннями недостатньо для визнання особи банкрутом, – вважає Голова ВС В. Данішевська. -- Вона повинна довести, що зробила все можливе для розрахунку, але, з об'єктивних причин, не має можливості, навіть розпродавши власне майно, погасити борги». Інститут банкрутства, зазначає Данішевська, впроваджується виключно для боржника, і

саме на нього покладається тягар доведення своєї порядності. Дискусійними, вважають у Верховному Суді, є і питання щодо контролю за боржниками. Наразі такі механізми відсутні, але це є неприродним, коли особа, яку визнано банкрутом, має можливість відпочивати за кордоном або ж купувати предмети розкоші.

І. Ніколаєв, юридичний радник Центру комерційного права, кандидат юридичних наук, один із розробників Кодексу з питань банкрутства: «Новий кодекс як вирішує цілу низку проблем, пов'язаних із законом про відновлення платоспроможності боржника, так і пропонує фундаментальні зміни. Наприклад, однією з таких новел є зняття перепон на шляху входження до процедури банкрутства. Головною ж новелою КПБ є впровадження інституту банкрутства фізичних осіб. Якщо інститут корпоративного банкрутства є суто економічним і спрямованим на досягнення певного економічного результату, то інститут банкрутства фізичних осіб є явищем соціальним. Це – ознака турботи держави та суспільства про тих громадян, які, потрапивши у складні життєві обставини, не в змозі обслуговувати свої боргові зобов'язання. Саме для цього запроваджується легальна процедура, коли під контролем суду відбувається реструктуризація боргів з їх повним або частковим погашенням. Однак скористатися благами банкрутства має змогу лише той боржник, який доведе свою добросовісність і порядність. У КПБ встановлено низку запобіжних заходів, які протидіятимуть протиправному застосуванню закону».

С. Жуков, суддя-спікер Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду: «Чинний закон «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» містить велику кількість вад, які дотепер долалися лише судовою практикою та певними роз'ясненнями щодо правозастосування. Кодекс з питань банкрутства – це квінтесенція всіх узагальнень судової практики та шлях до вирішення проблем. Наразі певного балансу інтересів кредиторів, боржника та інших учасників процедури банкрутства досягнуто. Хоча

наявність процедури банкрутства фізичних осіб-підприємців не полегшує викликів, що стоять перед господарськими судами, та вважаю, що потрібно йти даним шляхом, як це зробили західні розвинені країни, і Україна обов'язково повинна мати такий інститут. Переконали, що саме господарські суди в змозі встояти у ситуації, що склалася, та врегулювати застосування КПБ так, аби це було на користь суспільству й державі».

Прийняття КПБ викликало велике піднесення серед правників, адже процедура банкрутства є досить специфічною. Коли, у разі порушення справи, взагалі знімаються будь-які обмеження, це дуже серйозно. Особа, яка має боргові зобов'язання, повинна добре розуміти, що вона має нести відповідальність за свої дії перед кредитором. Борги потрібно повертати, це є

основою розвиненого суспільства, так само, як і надання легальної можливості особі, в якій виникли складні життєві обставини, такі розраховатися з кредиторами. Процедури банкрутства мають відбуватися відкрито, прозоро, зрозуміло, як у демократичних європейських країнах. Тому будемо сподіватися, що Кодекс з процедур банкрутства не лише встановить необхідний баланс між інтересами боржників і кредиторів, а й допоможе створити передумови прискорення розвитку вітчизняної економіки (*Матеріал підготовлено з використанням таких джерел: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63518; <https://zaxid.net>; <http://bankruptcy-ua.com>; https://espreso.tv/news/2018/10/18/rada_ukhvalyla_kodeks_pro_bankrutstvo_scho_ce_oznachaye_dlya_ukrayinciv*).

ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ТА ПРОГНОЗИ

Моніторинг законодавства

Податки та збори

Фізична особа-підприємець

ІПК ДФСУ від 08.11.2018
№ 4430/6/99-99-15-03-02-15/ІПК

Фізична особа – підприємець на загальній системі оподаткування не має права включати до складу витрат витрати по сплаті відсотків банку при укладенні кредитних договорів з банками, незалежно від того, що кредит отримувався для здійснення підприємницької діяльності.

Податок на додану вартість

ДФС в ІПК від 25.10.2018
№ 4580/6/99-99-15-03-02-15/

ІПК відзначила, що при списанні дослідних зразків продукції суми ПДВ, які були включені до складу податкового кредиту під час їх виробництва, коригуванню не підлягають. При цьому податкові зобов'язання з ПДВ не нараховуються за умови, що вартість таких зразків включається до вартості товарів/послуг, операції з постачання яких є об'єктом оподаткування ПДВ.

У листопаді податкові накладні потрібно буде складати ще за «старими» правилами та формами. Лише починаючи з 01.12.2018, почнуть діяти нові форми ПН, визначені наказом Мінфіну від 17.09.2018 №763.

Постанова Верховного Суду
від 05.09.2018 у справі № 826/6734/13-а

Верховний Суд прийшов до висновку, що право платника ПДВ відображати від'ємне значення ПДВ в декларації, не обмежується строком, встановленим пунктом 102.5 ст. 102 ПК (тобто, строком 1095 днів).

Запитання-відповідь,
Розміщенні на ЗІР у категорії 101.13

ДФС роз'яснила, що невідповідність електронного підпису, що накладається

на податкову накладну при її реєстрації в ЄРПН, ініціалам і прізвищу особи, яка склала податкову накладну, не може бути єдиною підставою для невизнання податкового кредиту за такою податковою накладною.

ІПК ДФС від 28.09.2018
№ 4243/6/99-99-15-03-02-15/ІПК

Якщо сторони укладають договори купівлі-продажу на умовах товарного кредиту, що передбачає відстрочення остаточних розрахунків на визначений строк та під процент, то база оподаткування ПДВ у продавця таких товарів (робіт, послуг) визначається виходячи з договірної вартості цих товарів, збільшеної на загальну суму процентів, визначених договором.

Державне регулювання

Ліквідація та банкрутство

Постанова КГС ВС від 31.10.2018
у справі № 911/1927/17

Верховний Суд, підтвердивши правомірність відкриття справи про банкрутство боржника зазначив, що Закон про банкрутство не пов'язує підставу для відмови у відкритті провадження у справі про банкрутство з наявністю у власності боржника майна, вартості якого було б достатньо для задоволення вимог ініціюючого кредитора. Достатнім є існування рішення суду про стягнення з боржника на користь ініціюючого кредитора достатньої грошової суми та відкритого виконавчого провадження, не виконаного протягом трьох місяців з моменту його відкриття.

Постанова КГС ВС від 01.11.2018
у справі № 924/1708/14

Верховний Суд, направивши справу на новий розгляд до суду першої інстанції з питання визнання недійсними результатів аукціону з продажу майна банкрута, вказав на такі ключові фактори, які повинні враховуватися

при належній організації реалізації такого майна: – надання достатнього часу потенційним учасникам конкурсу на визначення кандидатури організатора аукціону з продажу майна банкрута для подання пропозицій на участь у конкурсі (одного дня недостатньо); – визначення конкретного переліку майна, яке підлягає продажу на аукціоні у складі ЦМК, а також визначення майна, яке відноситься до забезпеченого; – укладення договору купівлі-продажу за результатами аукціону та його нотаріальне посвідчення; – можливість продажу майна боржника частинами лише в разі вжиття ліквідатором вичерпних заходів для реалізації цього майна у вигляді ЦМК, включаючи проведення повторного та другого повторного аукціону; – обов’язок ліквідатора, за умови неможливості продати майно боржника у складі ЦМК, зібрати комітет кредиторів боржника з метою прийняття рішення про визначення складу майна для реалізації його окремими лотами.

Перевірки, контроль, штрафи

Новини на офіційному веб-сайті ГУ ДФС у Дніпропетровській області від 16.11.2018
Фактичні перевірки проводяться і у разі наявності інформації про використання праці найманих осіб без належного оформлення.

Новини на офіційному веб-сайті ДФС від 13.11.2018
ДФС оприлюднила Критерії ризиковості платника податку та критерії ризиковості здійснення операцій щодо питань зупинення реєстрації податкової накладної/розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних.

Галузі та сфери діяльності

Будівництво

Постанова Кабміну
від 07.11.2018 № 931
Уряд вніс зміни до Переліку будівельних робіт, які не потребують документів, що дають право на їх виконання, та після закінчення яких

об’єкт не підлягає прийняттю в експлуатацію, а саме: акваторії морського порту (портової акваторії), внутрішніх підхідних, судноплавних каналів, операційної акваторії причалу, якірної стоянки, а також інших підводних гідротехнічних споруд штучного та природного походження, зокрема розташованих в межах акваторії морського порту і призначених для забезпечення безпеки мореплавства та стоянки суден.

Фінансові послуги

Новини на офіційному веб-сайті НБУ від 13.11.2018

Китайська платіжна система UnionPay International входить в Україну. Найбільша в світі за кількістю емітованих платіжних карт міжнародна платіжна система UnionPay International виходить на український ринок. 12 листопада Комітет з питань нагляду та регулювання діяльності банків, нагляду (оверсайта) платіжних систем НБУ погодив умови і порядок її діяльності в Україні. На першому етапі UnionPay International надаватиме в Україні послуги еквайрингу, видачі готівки та оплати товарів і послуг за платіжними картками UnionPay. Надалі платіжні карти UnionPay будуть випускати банки України.

Об’єкти правовідносин

Земля

Сплату обов’язкового платежу з орендної плати за землю фізична особа – підприємець може здійснювати власними коштами як в готівковій, так і в безготівковій формі (ІПК від 26.10.2018 № 4600/Ж/99-99-13-01-02-14/ІПК).

Велика Палата Верховного Суду, розглянувши справу № 380/624/16-ц, зробила ви-сненок, що спір як щодо рішення про надання дозволу на розробку проекту землеу-строю, так і оскарження дій суб’єкта владних повноважень щодо надання чи відмови у наданні такого дозволу є публічно-правовим,

а отже відноситься до юрисдикції адміністративних судів.

Запитання – відповідь,
розміщені на ЗІР в категорії 103.25

Податковий агент (юридична особа, її відокремлений підрозділ), що нараховує (виплачує) доходи фізособі за договором про надання права користування земельною ділянкою для сільгосппотреб (оренда, суборенда, емфітевзис), сплачує (перераховує) ПДФО до відповідного бюджету за місцезнаходженням таких земельних ділянок та відображає вказані доходи у податковому розрахунку за ф. 1ДФ під ознакою доходу «106».

Конкуренція

Редактор (м. Рим) повідомив, що Ryanair і Wizz Air повинні тимчасово призупинити будь-яку діяльність, спрямовану на витребування додаткової плати за ручну поклажу. Антимонопольний орган вважає, що така політика вводить в оману споживачів.

Новина АМКУ від 15.11.2018

Мінекономрозвитку надано обов'язкові до виконання рекомендації стосовно розробки пропозицій щодо внесення змін у нормативно-правові акти, які регламентують діяльність сфери курортів та туризму, зокрема, засобів розміщення (проживання), розширивши поняття «готель» та «інші засоби розміщення» відповідно до видів організаційно-правових форм господарювання, що усуне існуючу на сьогодні нерівність та дасть змогу більшій кількості суб'єктів господарювання отримати свідоцтво про встановлення категорії готелю та іншим об'єктам, які призначаються для надання послуг із тимчасового розміщення (проживання).

Новина АМКУ від 15.11.2018

Дії Держгеонадр щодо затягування видачі спецдозволів на користування надрами підприємствам, які звертались за спеціальними дозволами на видобування технічних підземних вод, зокрема, в Луганській області, та які призвели до понесення такими підприємствами фінансових і часових затрат, визнано

антиконкурентними діями органу влади. А чи порушують держоргани Ваші права?

Постанова ВС від 13.11.2018
у справі №922/327/18

Рекомендоване повідомлення про вручення поштового відправлення є належним доказом направлення та вручення рішення, оскільки приписами статті 56 Закону «Про економічну конкуренцію» не встановлено вимоги щодо надсилання рішень органів Антимонопольного комітету України виключно з описом вкладення. Доказом такого направлення може бути будь-який документ, виданий поштовою установою,

Праця

Верховний Суд визнав особисте підтвердження продавця

про проходження нею стажування у ФОПа без відповідних документів, які б вказували на її офіційне працевлаштування чи проходження стажування, достатнім доказом допуску працівника до робо-ти без укладення трудового договору.

Постанова ВС від 14.11.2018
у справі №804/3583/17

Відсутність наказу по підприємству із встановленням обсягу додатково виконуваної роботи, а також розміру доплат, є порушенням вимог законодавства про працю, відповідальність за яке встановлена абзацом 8 частини 2 статті 265 Кодексу законів про працю України.

Новина Управління Держпраці
у Кіровоградській області від 13.11.2018

Інспектори праці вже приходять виявляти «неоформлених працівників» під приводом працевлаштування. Після отримання пропозиції попрацювати «неофіційно» цього разу розпочалось інспекційне відвідування.

Транспорт

Повідомлення на офіційному веб-сайті
Міністерства інфраструктури України від
07.11.2018

Оприлюднено доопрацьований проект
Закону України «Про мультимодальні

перевезення», спрямований на визначення правових та організаційних засад мультимодальних перевезень вантажів в Україні та державної підтримки мультимодальних перевезень, правового статусу учасників мультимодальних перевезень.

Офіційний веб-портал Верховної Ради України

8 листопада у першому читанні був прийнятий проект Закону «Про прилеглу зону України». Законопроект вперше врегулює правовий

режим прилеглої зони для здійснення в ній державного контролю із метою недопущення порушень митних, фіскальних, імміграційних, санітарних та інших правил. Відповідно до тексту проекту Закону прилегла зона України визначена як морський район, який прилягає до територіального моря України і зовнішня межа якого перебуває на відстані 24 морських миль, відлічуваних від тих самих вихідних ліній, що і територіальне море України. Сам текст Закону узгоджений із положеннями Конвенції ООН з морського права 1982 року.

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *

Официальный блог компании Jurimex

Про автора: Руслан Мельниченко, юрист Jurimex

ТЦУ: огляд ключових спорів 2017-2018 рр.

Сьогодні переважна більшість спорів та судової практики у сфері трансфертного ціноутворення стосується процедурних питань, тобто формальної сторони здійснення контролюючими органами податкового контролю трансфертного ціноутворення в Україні. До процедурних належать питання правомірності призначення перевірок, форм, термінів та порядку подачі звіту про контрольовані операції, критеріїв визнання операцій контрольованими тощо.

Наявної судової практики щодо спорів “по суті” трансфертного ціноутворення із застосуванням методів встановлення відповідності умов контрольованої операції принципу “витагнутої руки” в Україні не багато. У сфері трансфертного ціноутворення дана категорія спорів є найбільш складною, оскільки для визначення ціни, яка відповідає принципу “витагнутої руки” потрібно проводити глибокий економічний аналіз контрольованих операцій, що є досить складним, оскільки кожен сегмент економіки має свої особливості ціноутворення. Однак саме ці спори становлять питомий інтерес для бізнесу, так як за їх результатами

контролюючі органи можуть нарахувати платникам податків, без перебільшення, “космічні” податкові зобов’язання.

Станом на сьогодні національній судовій практиці відомі лише чотири справи, які завершилися винесенням рішення по суті: № 816/515/17, № 815/3424/17, № 804/2025/17, № 826/19192/16. Потрібно також звернути увагу, що по даним судовим справам всі спори без виключення було вирішено на користь платників податків. Тобто, на сьогодні в судовій практиці України відсутнє будь-яке рішення, яким би було підтверджено правомірність донарахування контролюючим органом податкових зобов’язань відповідно до принципу “витагнутої руки”.

Методологія зіставності контрольованих і неконтрольованих операцій

Показовою судовою справою щодо питання методології визначення ціни у контрольованих операціях є справа № 816/515/17, в межах якої було розглянуто спір ТОВ “Грейн Інновейшн Системз” щодо скасування податкового повідомлення-рішення ГУ ДФС України у Полтавській області від 24.03.2017 № 0002691403 та № 0002701403. Фабула справи полягає в тому, що за позицією ДФС України: 1) ТОВ “Грейн Інновейшн Системз”

---

* Збережено стиль і граматику оригіналу

уклало на митній території України ряд господарських операцій з афілійованою компанією ТОВ “Агротех-Гарантія” за завищеними цінами, які дозволили ТОВ “Грейн Інновейшн Системз” штучно збільшити суму бюджетного відшкодування; 2) ТОВ “Грейн Інновейшн Системз” уклало з компанією Bunge SA (Швейцарська Конфедерація) ряд зовнішньоекономічних контрактів за заниженими цінами, які дозволили ТОВ “Грейн Інновейшн Системз” штучно занизити податок на прибуток підприємств. Постановою Полтавського окружного адміністративного суду від 25.05.2017, залишеною без змін ухвалою Харківського апеляційного адміністративного суду від 24.07.2017 та ухвалою Вищого адміністративного суду України від 12.12.2017, позовні вимоги задоволено у повному обсязі.

В ході слухання справи суди трьох інстанцій дійшли висновку, що ДФС України невірною застосовано методологію зіставності контрольованих і неkontrolьованих операцій. Зокрема, матеріалами справи було встановлено, що інформація, наявна в офіційно визначених джерелах інформації, з якою ДФС України проводилось зіставлення контрольованих операцій, не містить інформації про характеристики сої та кукурудзи, кількість товару, функції, ризики та активи, знижки, надбавки, строки постачання, строки оплати та відповідальність. Крім того, базис поставки, вказаний в інформації, наявній в офіційно визначених джерелах інформації, не відповідає базису поставки контрольованих операцій, а саме: поставка у контрольованих операціях здійснювалась на умовах СРТ Елеватор та СРТ Порт, у той час як поставка товарів згідно офіційно визначених джерел інформації відбувалась на умовах EXW Елеватор, СРТ, FOB.

В мотивувальній частині рішення Полтавський окружний адміністративний суд наголосив, що такі елементи, як кількість, строки постачання та відповідальність не мають вирішального значення для ціноутворення у той час, як інші елементи зіставлення, такі як характеристика товарів, наявність знижок і надбавок, базис поставки

та строк оплати, мають вирішальне значення для визначення ціноутворення, а тому, у разі відсутності відповідної інформації та/або у разі її відмінності від офіційних джерел інформації, не можна здійснювати зіставлення контрольованих операцій з неkontrolьованими, оскільки вказані відмінності у комерційних та/або фінансових умовах не можуть бути усунені шляхом проведення коригувань, у зв'язку з відсутністю необхідної інформації.

Колегія суддів Вищого адміністративного суду України погодилась з висновком судів попередніх інстанцій в тому, що з урахуванням неможливості забезпечення зіставності контрольованих і неkontrolьованих операцій, офіційні джерела інформації, зазначені у пп. 39.5.3.1 п. 39.5 ст. 39 ПУ України, не можуть бути використані для аналізу цін у контрольованих операціях. За таких обставин, висновок ДФС України про те, що комерційні умови здійснення операцій з однорідними товарами, інформація про які зазначена у офіційних джерелах, можуть бути визнані зіставними з умовами контрольованих операціях з придбання ТОВ “Грейн Інновейшн Системз” кукурудзи для кормових цілей та сої (з урахуванням проведених коригувань на умови оплати), так як відмінності між ними не мають істотного впливу на результати співставних операцій, тобто істотно не впливають на визначення ціни її придбання, є неправомірним.

Особливості ціноутворення в кожному індивідуальному випадку

Наступною судовою справою щодо питання методології визначення ціни у контрольованих операціях є справа № 815/3424/17. В межах даної справи розглянуто адміністративний позов ПП “Сіс Груп” про скасування податкового повідомлення-рішення № 0005192207 від 27.03.2017. За результатами судового розгляду позов було задоволено і скасовано зазначене податкове повідомлення-рішення постановою Одеського окружного адміністративного суду від 25.09.2017, яку залишено без змін ухвалою Одеського апеляційного адміністративного суду від 19.12.2017.

Судами двох інстанцій були прийняті доводи позивача про те, що контролюючий орган для

цілей визначення звичайної ціни в процесі співставлення взяв за основу тільки одну умову договору – ціну сільськогосподарської продукції. При цьому, контролюючий орган не співставляв такі умови договору, як момент його підписання, кількість товару, строки поставки, строки оплати товару, розподіл обов'язків сторін договору та інших умов, які безпосередньо впливають на формування ціни договору та є обов'язковими умовами. Суд також погодився із аргументами позивача стосовно того, що при визначенні звичайної ціни товару ДФС України не були враховані та досліджені існуючі надбавки та знижки до ціни, маркетингова політика, у тому числі при просуванні товарів (робіт, послуг) на ринки, а також інші об'єктивні умови, які можуть впливати на ціну на ідентичні товари на внутрішньому ринку.

В мотивувальній частині судових рішень першої та другої інстанції суд зазначив, що умовами укладених договорів між позивачем та контрагентами ціни визначені на дату укладення договорів. Процедура попередньої фіксації ціни, прийнята під час укладання договорів, дозволяє контролювати ризик, пов'язаний з майбутньою невизначеністю цінової кон'юнктури. Однак ДФС України всі розрахунки були проведені на дату переходу права власності, а не на дату укладення договорів, що стало однією з причин, яка обумовила суттєві відмінності в розрахунках.

Додатковою підставою для скасування податкового повідомлення-рішення стало те, що ДФС України при співставленні контрольованих операцій із неконтрольованими виходив виключно із одного офіційного джерела інформації, що також суперечить ст. 39 ПК України, яка вказує, що податковий орган має складати на підставі порівняння цін продажу на ідентичні (однорідні) товари, отримані від кількох офіційних джерел. При винесенні судового рішення колегія Одеського апеляційного адміністративного суду виходила з того, що використання контролюючим органом одного джерела інформації про рівень цін, що склався на товари, продані на експорт підприємством

в 2013-2014 роках, при невикористанні ним кількох незалежних один від одного джерел інформації, позбавили контролюючий орган змоги отримати об'єктивну інформацію про рівень цін, що склались в Україні на товари, які були експортовані у 2013-2014 роках.

Зіставність компаній із контрольованими операціями

Досить складним питанням в методології визначення ціни у контрольованих операціях є питання зіставності компаній, фінансова інформація яких може використовуватись для визначення показників рентабельності, у разі відсутності або недостатності інформації щодо окремих зіставних неконтрольованих операцій. Дане питання розглянуто в межах судової справи № 804/2025/17, в якій ТОВ “Молочний дім” звернулось із адміністративним позовом до територіального органу ДФС України щодо скасування податкових повідомлень-рішень від 21.10.2016 за № 0007831400, № 0007851400, № 0007861400. Постановою Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 13.12.2017 адміністративний позов задоволено в повному обсязі та скасовано зазначені податкові повідомлення-рішення.

При винесенні судового рішення суд виходив з того, що контролюючим органом всупереч положень ПК України не доведено, що ціни в господарських операціях купівлі-продажу продукції між ТОВ “Молочний дім” та ДП “Лакталіс Україна” не відповідають рівню звичайних (ринкових). В мотивувальній частині рішення суд зазначив, що позивачем в документації з трансфертного ціноутворення застосовано метод чистого прибутку. Враховуючи це, контролюючий орган повинен був перевірити розрахунки позивача та зробити обґрунтований висновок щодо кожного з елементів економічного аналізу за методом чистого прибутку, які включають показник рентабельності контрольованих операцій та показники ринкового діапазону рентабельності, побудованого позивачем. Однак всупереч вимогам ПК України контролюючий орган проігнорував наявний в документації позивача розрахунок показника

рентабельності контрольованих операцій та розрахував власний показник рентабельності контрольованих операцій.

Матеріалами судової справи також було встановлено, що розрахований контролюючим органом показник рентабельності є невірним, оскільки до його складу були включені витрати, які не стосуються контрольованих операцій позивача. Скасовуючи податкові повідомлення-рішення суд також виходив з того, що контролюючий орган не забезпечив зіставності операцій, оскільки серед відібраних ним зіставних підприємств є: 1) підприємства, господарська діяльність яких передбачає здійснення інших функцій; 2) підприємства, що припинили свою діяльність; 3) підприємства, що здійснюють діяльність в зоні АТО, Криму; 4) підприємства, які є залежними особами. Рентабельність операцій зазначених підприємств неможливо порівнювати з рентабельністю контрольованих операцій позивача.

Форвардні контракти і принцип “витягнутої руки”

Останньою судовою справою, присвяченою методології визначення ціни у контрольованих операціях, є справа № 826/19192/16, в якій розглянуто спір ТОВ “Кернел-Трейд” до територіального органу ДФС України щодо скасування податкових повідомлень-рішень від 30.09.2016 № 0002981403 та № 0002991403. Постановою Окружного адміністративного суду міста Києва від 30.05.2017 в задоволенні позову відмовлено. Проте за результатами перегляду Київським апеляційним адміністративним судом рішення першої інстанції скасовано та ухвалено нову постанову від 26.09.2017, якою позов ТОВ “Кернел-Трейд” задоволено в повному обсязі.

Правова позиція контролюючого органу та рішення суду першої інстанції базувалась на тому, що форвардні контракти ТОВ “Кернел-Трейд”, на підставі яких було здійснено продаж товарів “олія соняшникова нерафінована” компанії Inesco Trade S.A. (Швейцарська Конфедерація), не відповідають критеріям поняття “форвардний контракт”, оскільки на момент укладення даних контрактів сторонами

не було узгоджено та не було зафіксовано ціну та вартість товарів, які повинні залишатися незмінними протягом дії форвардного періоду. Підпунктом 14.1.71 п. 14.1 ст. 14 ПК України визначено, що якщо постачання товарів (робіт, послуг) здійснюється на підставі форвардного або ф’ючерсного контракту, звичайною ціною є ціна, яка відповідає рівню ринкових цін на момент укладення такого контракту. Враховуючи те, що істотною умовою форвардного контракту є його ціна, то порівняння фактичних цін поставок за форвардними контрактами платником податків здійснювалось контролюючим органом на дату підписання додатків до форвардних контрактів, в яких фіксувалась ціна товару. Логічним є те, що з невідповідності критеріїв поняття “форвардний контракт” впливає невідповідність дати визначення трансфертної ціни.

Згідно обов’язкових умов форвардного контракту ціна товару повинна визначатися сторонами під час його укладення та залишатися незмінною. Процедура попередньої фіксації ціни товару, яка здійснюється під час укладання форвардних контрактів, дозволяє сторонам контролювати ризики майбутньої невизначеності цінової кон’юнктури ринку. Зафіксувавши наперед ціну товару, який буде продано у майбутньому, сторони стають незалежними від ризику зміни ринкової ціни впродовж форвардного періоду. За своєю суттю форвардна угода має метою не допустити впродовж форвардного періоду підвищення ціни товару зі сторони продавця, а також зниження ціни товару – зі сторони покупця.

Не погоджуючись із наведеною правовою позицією і скасовуючи рішення першої інстанції Київський апеляційний адміністративний суд зазначив, що зміст наданих ТОВ “Кернел-Трейд” контрактів цілком відповідає критеріям “форвардного контракту”, встановленим чинним законодавством України на дату їх укладення. Умовами таких контрактів прямо було закріплено застереження про те, що розміри окремих партій, ціни та умови їх поставки фіксуються сторонами в окремих додатках до контрактів. Сторонами контракту

здійснювалися постачання базового активу окремими частинами та фіксувалися істотні умови на момент такого постачання.

В мотивувальній частині свого рішення Київський апеляційний адміністративний суд зазначив, що вказані контракти уклалися не шляхом одноразового підписання єдиного документу, а шляхом підписання окремих документів, що не заборонено законом. Законодавство України не містить положень про зобов'язання сторін щодо одномоментного узгодження всіх істотних умов договору та їх викладення в єдиному документі, а також не містить жодних обмежень або заборон щодо можливості внесення змін і доповнень до форвардного контракту після його укладення, у разі згоди на те сторін або досягнення ними певних домовленостей. Скасовуючи рішення першої інстанції суд вказав на неврахування контролюючим органом інформації про дату укладення контракту, дату фіксації ціни та строків виконання зобов'язань, значною мірою вплинуло на визначення звичайної ціни товару.

Аналізуючи дану судову справу доходимо висновку, що суд фактично погодився із позицією ТОВ "Кернел-Трейд" в тому, що співставлення контрольованих операцій із неконтрольованими повинно здійснюватись саме на дату підписання форвардних контрактів, а не на дату узгодження ціни на товар, яка фіксувалась сторонами на момент фактичного відвантаження товару в окремих додатках до контрактів. На нашу думку, наведена правова позиція Київського апеляційного адміністративного суду є досить спірною і в подальшому з даного питання судова практика буде розвиватись іншим шляхом.

Так, відповідно до пп. 14.1.45.3 п. 14.1 ст. 14 ПК України усі умови форварду визначаються сторонами контракту під час його укладення. Якщо постачання товарів (робіт, послуг) здійснюється на підставі форвардного або ф'ючерсного контракту, звичайною ціною є ціна, яка відповідає рівню ринкових цін на момент укладення такого контракту (пп. 14.1.71 п. 14.1 ст. 14 ПК України). Господарський договір вважається укладеним, якщо між сторонами у передбачених законом порядку та

формі досягнуто згоди щодо усіх його істотних умов. Істотними є умови, визнані такими за законом чи необхідні для договорів даного виду, а також умови, щодо яких на вимогу однієї із сторін повинна бути досягнута згода (ч. 2 ст. 180 Господарського кодексу України). Таким чином, вважаємо, що форвардний контракт є укладеним з моменту досягнення сторонами згоди з усіх істотних умов.

Тобто, у випадку, якщо ціна фіксується у додаткових угодах (додатках) до контракту, то форвардний контракт є укладеним з моменту підписання сторонами таких додаткових угод (додатків) і визначення звичайної ціни повинно здійснюватись на такий момент. В протилежному випадку нівелюється правова сутність форвардного контракту і платники податків зможуть обирати зручний момент фіксації ціни договору, що стане ще одним інструментом для податкових зловживань в сфері трансфертного ціноутворення (<http://jurblog.com.ua/2018/10/ttsu-oglyad-klyuchovih-sporiv-2017-2018-rr/>). – 2018. – 25.10).

***

Официальный блог компании Jurimex

Про автора: В'ячеслав Шарнопільський

Податковий компроміс та податкова медіація. Що потрібно знати?

Сьогодні української економіки та особливості правової системи України обумовлюють гостру потребу впровадження нових підходів до запровадження ефективних механізмів із запобігання виникненню спорів у різних правовідносинах та їх вирішення. Сферу податкових правовідносин сміливо можна визнати однією з найбільш конфліктних, враховуючи постійне протистояння публічного (державного) інтересу та інтересу платників податків. Домінування фіскально-контрольної функції податкових органів над сервісною, а також недосконалість українського правового регулювання у поєднанні з можливістю неоднозначного тлумачення податкового законодавства прокує платників податків до ухилення від сплати податків і зборів, а також до тривалих судових процедур для

максимального відстрочення виконання податкових зобов'язань.

Для уникнення довготривалих податкових спорів, які унеможливають своєчасне виконання фіскальної (наповнюючої) функції бюджету держави, а також з метою сприяння відновленню довіри до системи податкових органів держави та досягнення взаємовигідних умов для обох учасників податкових правовідносин прогресивним та ефективним є застосування механізмів альтернативного вирішення спорів (Alternative dispute resolution – ADR). Альтернативне вирішення спорів як сукупність правових механізмів, започаткованих та ефективно запроваджених у приватно-правових відносинах на міжнародному рівні та в багатьох розвинених державах (включаючи Україну), поступово впроваджуються до публічно-правової площини.

Україна не є винятком та активно намагається імплементувати механізми ADR шляхом прийняття необхідної нормативно-правової бази, враховуючи іноземний досвід. Центральною категорією в альтернативному вирішенні спорів у податкових спорах є поняття компромісу, тобто досягнення взаємовигідного результату щодо сплати податків та зборів між державою в особі податкових органів та платників податків. Компроміс є результатом будь-якого вирішення спору із застосуванням альтернативних підходів. Проте компроміс може бути досягнутий і без виникнення спору до моменту застосування заходів відповідальності. Водночас компроміс неможливий у разі застосування адміністративного порядку вирішення спору та судової процедури вирішення спору, оскільки при зверненні до адміністративного суду чи вищого органу одна зі сторін завжди виступає переможцем, а інша – переможеним. Винятком є процедури судової медіації чи примирення або інші способи врегулювання спору в межах судового процесу чи адміністративного оскарження.

«Податковий компроміс 2015» – спроба запровадження ADR, податкова амністія чи спосіб дискредитувати платників податків?

Насамперед, необхідно чітко окреслити широкий та вузький підходи до визначення

поняття податкового компромісу. Законодавець визначає поняття податкового компромісу через режим звільнення від юридичної відповідальності платників податків та/або посадових осіб за заниження податкових зобов'язань за умови оплати 5% від занижених податкових зобов'язань. У такому контексті сутність компромісу виявляється у звільненні платника податків від відповідальності та можливості оплатити лише 5% від суми неузгоджених податкових зобов'язань, а держава отримує такі 5% до бюджету, а також зобов'язується не застосовувати юридичну відповідальність до платників податків за факт ухилення від належної та своєчасної сплати. У разі досягнення податкового компромісу посадові (службові) особи платника податків звільняються від кримінальної відповідальності за злочин, передбачений ст. 212 КК України, а саме за ухилення від сплати податків та зборів (обов'язкових платежів).

Конструкція податкового компромісу, яка відображена в Податковому кодексі України, вважається нічим іншим як податковою амністією. Підтвердженням цього є визначення податкового компромісу саме через режим звільнення від юридичної відповідальності, яке повністю відображає суть амністії як повного або часткового звільнення від юридичної відповідальності. Враховуючи обмежену можливість застосування податкового компромісу (амністії) у часі (застосовується лише до занижених податкових зобов'язань, які виникли до 01.04.2014 р. та у період з 17.01.2015 р. до 16.04.2015 р. включно) та наявність ризиків притягнення до кримінальної відповідальності відповідно до складів злочину, які відмінні від складів злочину, передбачених ст. 212 Кримінального кодексу України, варто зауважити, що такий інститут не набув популярності. Сьогодні застосування податкового компромісу не вбачається можливим через чітко окреслені часові межі його застосування.

Щодо ризиків притягнення до кримінальної відповідальності, то згідно з ч. 5 ст. 212 КК України діяння, передбачені ч. 1-3 цієї статті, не вважаються умисним ухиленням від сплати

податків, зборів (обов'язкових платежів), якщо платник податків досяг податкового компромісу відповідно до підрозд. 92 розд. XX «Перехідні положення» ПК України. Однак застосування податкового компромісу не виключає притягнення до відповідальності за злочини, передбачені іншими статтями КК України (зокрема, ст. 358 та ст. 366 Кримінального кодексу України). Ретроспективний погляд на практичне застосування норм КК України, КПК України та ПК України дозволяє стверджувати про неможливість закриття кримінального провадження у зв'язку з досягненням податкового компромісу щодо складів злочинів, які не визначені ст. 212 КК України.

Відповідно до ухвали Богунського районного суду м. Житомира у справі №295/4303/15-к від 29.05.2015 р., суд ухвалив закрити кримінальне провадження в частині обвинувачення за ч. 2 ст. 212 КК України у зв'язку з досягненням податкового компромісу. Водночас суд звільнив осіб від кримінальної відповідальності в частині обвинувачення за ч. 1 ст. 366 КК України та ч. 4 ст. 358 КК України у зв'язку зі зміною обставин.

Таким чином, до інших злочинів, які були вчинені у сукупності зі злочином, передбаченим ст. 212 КК України, застосовувалися загальні положення про звільнення від кримінальної відповідальності, в тому числі звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обставин відповідно до ст. 48 КК України. Аналогічна позиція викладена в ухвалах Хортицького районного суду м. Запоріжжя у справі №337/604/15-к від 20.03.2015 р., Богунського районного суду м. Житомира у справі №295/3521/13-к від 25.09.2015 р., Подільського районного суду м. Києва.

Однак ухвалою Ратнівського районного суду Волинської області у справі №166/214/15-к від 09.04.2015 р. відмовлено у звільненні від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям. Подальшим вироком від 09.05.2018 р. особу було визнано винною у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК України, незважаючи на закриття провадження у справі в частині обвинувачення вчинення

злочину, передбаченого ч. 3 ст. 212 КК України, у зв'язку з досягненням податкового компромісу.

Отже, застосування процедури податкового компромісу не гарантувало посадовим (службовим) неpritягнення до кримінальної відповідальності за злочини, склад яких був відмінним від передбачених у ст. 212 КК України. На практиці були знайдені інші шляхи, які унеможлилювали притягнення до кримінальної відповідальності осіб, через інститут звільнення від кримінальної відповідальності. Однак таке звільнення не було безумовним та потребувало чіткого, логічного й належно обґрунтування для можливості його застосування в кожній конкретній справі, що іноді було приречено на поразку та призводило до засудження посадових (службових) осіб платників податків. Окрім того, обмеженість процедури застосування податкового компромісу в часі, а також бюрократичний апарат податкових органів та відсутність довіри у платників податків не дозволили податковому компромісу (амністії) здійснити прорив у податковому врегулюванні та не сприяли ефективному впровадженню ADR у законодавство України.

Широкий підхід до визначення податкового компромісу дозволяє визначати його через будь-яке досягнення взаємовигідного результату для платника податку та держави. Податковий компроміс може досягатися як у разі виникнення спору між платником податку та податковим органом, так і на стадії декларування чи сплати податкових зобов'язань або податкового боргу. У чинній редакції ПК України розстрочення та відстрочення податкових зобов'язань або податкового боргу є яскравим прикладом податкового компромісу, який може бути досягнутий між платником податку та податковим органом шляхом відтермінування оплати податкового зобов'язання або податкового боргу чи здійснення оплати зобов'язання або податкового боргу частковими платежами згідно з правилами, встановленими ст. 100 ПК України.

Застосування податкового компромісу є звичною справою для багатьох іноземних країн та особливо популярне серед платників

податків – транснаціональних корпорацій. Такий податковий компроміс досягається, зокрема, за допомогою здійснення податкового врегулювання (tax settlement) між платником податку та податковим органом держави. Наприклад, регулярним учасником такого податкового врегулювання є компанія Google, яка протягом останніх років достатньо часто виступає фігурантом резонансних податкових справ.

У 2016 р. Google здійснила врегулювання податкового спору з урядом Індонезії, при цьому сума компенсації за наслідком врегулювання не вказувалося. У травні 2017 р. компанія Google погодилася виплатити уряду Італії 490 млн доларів США компенсації для врегулювання податкового спору між платником Google Alphabet та податковими органами Італії. Такий результат був досягнутий після ініціювання перевірки та виявлення недоїмки сплати податку в розмірі 1,6 млрд доларів США у період з 2009 р. до 2013 р. Іншим прикладом податкового врегулювання з податковими органами Великої Британії є факт виплати компанією Google 185 млн доларів США для врегулювання спору, що виник у зв'язку з недоплатою податків з продажів за 2005-2015 рр.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що поняття податкового компромісу значно ширше від поняття податкового компромісу, закріпленого в чинному ПК України. Підміна податкового компромісу звичайною податковою амністією, яка на практиці не забезпечила повного звільнення посадових (службових осіб) платників податків від кримінальної відповідальності – це шлях, який не сприятиме успіху. Безперечно, наслідком податкового компромісу виступає податкова амністія, яка звільняє платника податків від формальних негативних наслідків досягнення компромісу. Проте податковий компроміс є значно ширшим поняттям, яке включає різні механізми ефективною та взаємовигідною взаємодії між платником податків і податковими органами як на етапі спірних правовідносин, так і до моменту їх виникнення.

Медіація у податкових правовідносинах. Коли чекати в Україні?

Термін «медіація», що від латинського «mediatio» означає посередництво, є одним з основних способів ADR. Медіація – це процес перемовин, що здійснюється за допомогою нейтрального посередника (медіатора), який здобув належну кваліфікацію і допомагає сторонам спору самостійно досягти вирішення спору та взаємовигідного результату, враховуючи інтереси обох сторін.

На сьогодні в Україні відсутнє достатнє правове регулювання здійснення врегулювання конфлікту або спору за допомогою медіатора в досудовому порядку, хоча спроби запровадити медіацію в Україні здійснюються. На розгляді у Верховній Раді України знаходяться чотири законопроекти: №2480 від 27.03.2015 р., №2480-1 від 09.04.2015 р., №3665 від 17.12.2015 р., №3365-1 від 29.12.2015 р., які мають на меті започаткувати медіацію в Україні.

Всі запропоновані проекти законів передбачають застосування медіації в будь-яких спорах (у тому числі цивільних, господарських, адміністративних), а також у кримінальних провадженнях та у справах з приводу адміністративних правопорушень. Як наслідок, потенційно медіація може бути застосована у врегулюванні податкових спорів. Однак варто зауважити, що запровадження медіації у податкових спорах потребує внесення змін до ПК України. Також зазначеними проектами законів не передбачені особливості процедури медіації в податкових правовідносинах. Базовий закон про запровадження медіації в Україні, безперечно, необхідний і повинен бути затверджений. Проте прийняття такого закону автоматично не впровадить механізм медіації в податкових спорах, який потребує глибокого опрацювання, внесення змін до ПК України та прийняття низки нормативно-правових актів.

Також варто зазначити про якісно новий інститут примирення. Сторони можуть повністю або частково врегулювати спір на підставі взаємних поступок. Примирення сторін може стосуватися лише прав та обов'язків сторін. Умови примирення сторони викладають у заяві про примирення сторін. Заява про примирення сторін може бути викладена у формі єдиного

документа, підписаного сторонами, або у формі окремих документів: заяви однієї сторони про умови примирення та письмової згоди іншої сторони з умовами примирення (ст. 190 КАС України). За наслідком досягнення сторонами примирення суд закриває провадження у справі (п. 3 ч. 1 ст. 238 КАС України).

Судова практика свідчить про активне застосування механізму примирення в податкових спорах. Наприклад, Івано-Франківський окружний адміністративний суд в ухвалі у справі №809/1290/17 від 12.03.2018 р. зазначив:

«В даному випадку, згідно із заявою про примирення сторін у справі №809/1290/17 від 08.02.2018 р., сторони просять суд затвердити умови примирення та закрити провадження у справі. Відповідно до вказаної заяви про примирення від 08.02.2018 р., сторони домовилися про те, що фізична особа-підприємець (позивач) частково відмовляється від позовних вимог до Головного управління ДФС в Івано-Франківській області в частині, що стосується скасування таких податкових повідомлень-рішень, вимоги про сплату боргу (недоїмки) та рішень про застосування штрафних санкцій на загальну суму 550 578,09 грн. Головне управління ДФС в Івано-Франківській області (відповідач) частково визнає позовні вимоги фізичної особи-підприємця до Головного управління ДФС в Івано-Франківській області, а саме в частині скасування податкового повідомлення-рішення №0005521304 від 15.06.2017 р. на загальну суму 448 611,45 грн, з них за основним зобов'язанням на 358 889,00 грн та штрафними санкціями на 89 722,45 грн.

З моменту затвердження судом заяви про примирення, за умови сплати фізичною особою-підприємцем суми грошових зобов'язань за рішеннями, від оскарження яких він відмовляється, відповідач суми грошових зобов'язань на загальну суму 448 611,45 грн, визначених у податковому повідомленні-рішенні №0005521304 від 15.06.2017 р., втрачає право на віднесення до податкового боргу та право на стягнення

в порядку, визначеному Податковим кодексом України та Законом України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування». Грошові зобов'язання позивача за рішеннями, від оскарження яких він відмовляється в цій справі, на загальну суму 550 578,09 грн вважаються узгодженими відповідно до пп. 56.18 ст. 56 Податкового кодексу України. Згідно з пп. 57.3 ст. 57 Податкового кодексу України, у позивача виникає обов'язок сплатити такі зобов'язання протягом 10 календарних днів, наступних за днем такого узгодження».

Таким чином, зміст цієї ухвали свідчить про започаткування альтернативного вирішення спору. Зазначений текст достатньо чітко демонструє бажання як підприємців, так і податківців до взаємовигідного вирішення спірної ситуації.

Сьогодні процесуальні норми КАС України дозволяють здійснити таке примирення, незважаючи на відсутність відповідних змін у положеннях матеріального права – Податкового кодексу України. Безперечно, це крок уперед, на якому не потрібно зупинятися. Окрім процесуальної можливості досягнення компромісу, необхідним є закріплення чіткої нормативно-правової основи в матеріальному податковому праві.

Альтернативні механізми врегулювання будь-яких публічно-правових спорів визначають майбутнє кожної держави. Вміння знаходити точки дотику та забезпечення дотримання балансу публічного і приватного інтересу – це головне завдання, яке вирішує ADR. Практика доводить, що всі готові йти на поступки для досягнення компромісу, який в результаті буде вигідний і для держави, і для платників податків. Саме тому альтернативні механізми вирішення спорів як інструмент досягнення компромісу не можуть бути забуті на шляху до створення процвітаючої української держави (<http://jurblog.com.ua/2018/11/podatkoviy-kompromis-ta-podatкова-mediatsiya-scho-potribno-znati/>). – 2018. – 08.11).

***

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Микола Пасічний, к.е.н, доцент кафедри фінансів Київського національного торговельно-економічного університету

Податковий лабіринт

Податкова політика держави не має бути об'єктом для перманентних експериментів, відсутність стратегічного підходу до розвитку її основних параметрів шкодить національним інтересам. Сформульований Гераклітом вислів, що все тече – все змінюється, має резон, необхідно постійно удосконалювати механізм фіскального регулювання до вимог сьогодення. Проте, маючи добрі наміри подекуди болісно наступаємо на граблі, не досягнувши планових результатів повертаємось до відправної точки податкових новацій. Складається враження, що нас закинули у податковий лабіринт, звідки вибратись доволі складно. Виокремлено лише певні блоки для аргументації вищесказаного:

1. Конфігурація системи фіскальних органів. На початковому етапі податкова і митниця були самостійними інституціями у підпорядкуванні Міністерства фінансів, згодом дані органи підпорядковуються Кабінету міністрів, потім їх об'єднують у Міністерство доходів і зборів, нарешті перейменовують в Державну фіскальну службу і знову підпорядковують Кабінету міністрів через Міністра фінансів. В результаті тривалого пошуку оптимуму мали б забезпечити злагоджену роботу фіскалів та мінімізувати трансакційні витрати, проте на практиці зафіксовано певні недоліки такої моделі. Наразі проектується модернізація будови фіскального органу шляхом виокремлення самостійних інституцій: податкової, митниці, служби фінансових розслідувань. Кардинальні перетворення системи управління податковою сферою демонструють відсутність консенсусу в даному питанні, та бажанні підпорядкувати фінансовий менеджмент під конкретні кон'юнктурні, короткострокові завдання. Крилов у "Квартеті" більш влучно описав такий стан речей.

2. Прогресивна чи пропорційна шкала оподаткування податком на доходи. З початку

незалежності до 2003 року функціонував широкий діапазон прогресії ставок податку на доходи фізичних осіб: у межах 10–50 % обсягу сукупного доходу, що мало б забезпечити «соціальну справедливість» та зниження нерівності в доходах населення. По факту одержали низьку фіскальну ефективність прогресії за рахунок розповсюдженості практики виплати зарплат у конвертах та нарахуванні працівникам мінімальної заробітної плати. Основним платником податку тривалий час виступав найбільш справний платник – бюджетний сектор. З 01 січня 2004 року встановлено пропорційну шкалу оподаткування на рівні 15 % із перехідним періодом ставки 13 %. В процесі подальшого розвитку податкової системи неодноразово на порядку денному стояло питання повернення до диференціації оподаткування доходів населення з огляду на доцільність врахування принципу соціальної справедливості. Водночас крок прогресії був малозначимим, а з 2016 року знову повернулись до застосування єдиної ставки податку. Не здивуюся, якщо надалі актуалізуватиметься ініціатива відновлення прогресивної шкали оподаткування з благими соціальними поривами. Емпіричний досвід свідчить, що в країнах з емерджентною економікою, у яких недостатня якість розвитку інституційного середовища та річний розмір доходів на душу населення нижчий аніж 18 тисяч доларів США запровадження прогресивної шкали є недоцільним та малоефективним.

3. Акцизна політика. Добрі наміри щодо підняття ставок акцизного податку в якості пошуку додаткового ресурсу для фінансування бюджетних видатків щорічно присутні в процесі розробки проекту головного кошторису країни. Влучна аргументація щодо впливу зростання ставок податку на тютюнові вироби і алкоголь на збільшення надходжень та зниження споживання шкідливих товарів багатьох вводять в оману. В дійсності, недостатній рівень обґрунтованості рішень у даній сфері призводить до нарощування тіньового сегменту ринків підакцизних товарів, невиконання індикативних планових показників бюджету. Фінансові інституції

не здійснюють комплексну прогностичну оцінку еластичності попиту з урахуванням зміни цінової динаміки та рівня доходів населення. Спираючись на досвід розвинутих країн ЄС щодо розміру податкових ставок нехтуються факти суттєвих прорахунків різкого підняття податкового навантаження в країнах Центральної та Східної Європи. Затверджений 8-річний графік підняття ставок акцизного податку на тютюнові вироби щорічно на 20 % став компромісним варіантом для держави та бізнесу. Разом з тим, з 1 липня 2019 року планують додатково підвищити акциз на 9 % для генерації таких потрібних додаткових бюджетних доходів у виборчий рік. Проте, ризики впливу такого рішення на обсяг тіншового ринку продукції не презентували.

4. Механізми фіскальної децентралізації. Потужне та наділене достатнім обсягом фінансового ресурсу місцеве самоврядування є запорукою поступального розвитку адміністративно-територіальних одиниць. Водночас питання яким чином забезпечити баланс щодо розширення фінансової автономії територій та не поглибити міжрегіональну диференціацію економічного розвитку залишається відкритим. Постійно змінюються пропорції відрахування податку на доходи фізичних осіб, податку на прибуток, запроваджено 5 % акцизний податок з роздрібного продажу підакцизних товарів, введено податок на майно. Але недостатньо уваги приділяється питанням оподаткування нерухомості, визначенням бази оподаткування не квадратних метрів, а її вартості, що звісно вимагає здійснення системних і поетапних змін.

Держава потребує схвалення фіскальної стратегії з чітким визначенням ієрархії цілей, завдань, інструментарію їх досягнення та центрів відповідальності. Перебування у податковому лабіринті є небезпечним і деструктивним кроком, який відділяє нас від цивілізованого розвинутого суспільства (https://censor.net.ua/blogs/3095760/podatkoviyi_labrint). – 2018. – 08.11).

***

Блог на сайті «Україна коммунальная»
Про автора: В'ячеслав Антоненко, Євген Олійник

Створення системи електронної торгівлі твердим біопаливом

Для створення системи електронної торгівлі біопаливом необхідно розробити не лише зміни до Законів України, а й ряд підзаконних актів, що врегулюють питання функціонування системи електронної торгівлі біопаливом.

Зростання потужності ВДЕ збільшилось на 36%

Кабінет Міністрів України схвалив План заходів з реалізації першого етапу Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність та конкурентоспроможність». Документ містить перелік завдань та описання шляхів їх виконання в короткостроковій перспективі для підвищення енергоефективності, посилення енергетичної безпеки, нарощування темпів переходу на альтернативні джерела енергії.

З метою сприяння розвитку відновлюваної енергетики зазначеним Планом передбачено необхідність розроблення та прийняття нормативно-правових актів для запровадження електронної платформи торгівлі біологічними видами палива, що сприятиме становленню конкурентних ринків біомаси.

Згідно плану має бути розроблено та подано до Верховної Ради України відповідний законопроект. Відповідальними виконавцями з підготовки законопроекту є Мінрегіон, Держенергоефективності, Мінагрополітики, Держлісагентство, Мінфін та Мінекономрозвитку.

Крім того, Кабмін прийняв План пріоритетних дій Уряду на 2018 рік, в якому передбачено необхідність розроблення законопроекту щодо створення ринку твердого біопалива та його подання до Верховної Ради у жовтні 2018 року. Відповідальними за розробку визначено Мінрегіон та Держенергоефективності.

Процес розроблення законодавства

Широке обговорення необхідності створення ринку біопалива та системи електронної торгівлі біопаливом розпочалося ще у 2016 році на профільних конференціях, круглих столах в Держенергоефективності, у профільному комітеті Верховної Ради. Учасники зазначених заходів визначили, що для створення системи електронної торгівлі біопаливом необхідно розробити не лише зміни до Законів України, а й ряд підзаконних актів, що врегулюють питання функціонування системи електронної торгівлі біопаливом.

Протягом 2017-2018 років в рамках проекту Муніципальна енергетична реформа, були зроблені перші кроки і розроблено законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розвитку торгівлі твердим біологічними видами палива». Очікується, що розгляд зазначеного законопроекту у Верховній Раді відбудеться ще у 2018 році. Деякий час буде надано центральним органам виконавчої влади для розробки та затвердження підзаконних нормативно-правових актів, що врегулюють організаційні, фінансові та технічні питання функціонування електронної системи торгівлі, розподіл обов'язків та відповідальності. Загалом, система електронної торгівлі твердим біопаливом має усі шанси розпочати повноцінну роботу до кінця 2019 року.

Європейський досвід

Ринок біопалива буде спиратись на єдину електронну платформу, що охопить всю країну та об'єднає виробників і споживачів. Велика кількість учасників породжуватиме значну конкуренцію між ними, яка повинна знизити та вирівняти ціни на тверде біопаливо. Країни ЄС мають досвід організації ринку біопалива за допомогою електронних платформ. Зокрема, Литва у 2012 році відкрила біржу біопалива Baltpool. Частка біомаси, придбаної через неї, зростає з 1% у 2013 році до 86% у 2016 році. Після створення біржі ринок біомаси в Литві почав функціонувати більш ефективно та прозоро. Зниження вартості біомаси у 2015 році порівняно з 2012 роком склало близько 40%, а різниця у ціні між сусідніми районами майже зникла. Протягом

2014-2016 років середня вартість біомаси на біржі Baltpool була на 5-15% нижче ціни біомаси, придбаної поза біржею. Крім того, збільшилася кількість постачальників завдяки легкому доступу до торгівлі на біржі.

Основні положення законопроекту

Згідно законопроекту, значні повноваження по створенню системи електронної торгівлі твердим біопаливом покладаються на Мінрегіон та Держенергоефективності, які є органами, що відповідають за формування та реалізацію державної політики у сфері альтернативних видів палива.

Для повноцінної роботи системи необхідно розробити правила електронної торгівлі твердим біопаливом, порядок конкурсного відбору оператора системи, створити методику формування та визначити граничні ціни на послуги оператора, сформувані вимоги до якості твердого біопалива, а також затвердити обсяг та форми звітності для оператора та учасників системи.

Уповноважений орган центральної виконавчої влади має провести відкритий конкурс для визначення оператора електронної системи, що буде забезпечувати роботу платформи. Відбір здійснюватиметься за низкою критеріїв, серед яких – наявність технічних засобів, засобів зв'язку та програмного забезпечення, досвід електронної торгівлі біопаливом чи іншими ресурсами.

В обов'язки оператора будуть входити підтримка та розвиток системи електронної торгівлі біопаливом, контроль за дотриманням правил торгівлі, моніторинг і підготовка звітів, а також акредитація учасників і врегулювання спорів.

Успішність впровадження системи електронної торгівлі твердим біопаливом в значній мірі залежить від наявності достатньої кількості пропозицій продавців та замовлень покупців. Для більш потужного старту цього біопаливного бізнес-середовища необхідно поширювати інформацію про електронну систему серед підприємців та заклимати укладати угоди через неї.

Законопроектом пропонується на державні та комунальні підприємства, що здійснюють

виробництво біопалива та/або виробництво теплової/електричної енергії з біомаси за стимулюючими тарифами, покласти зобов'язання поступового переведення діяльності по збуту-закупівлі сировини (від 20% у 2019 році до 100% у 2023 році загального річного обсягу) в систему електронної торгівлі. Участь інших суб'єктів господарювання (покупців, продавців) в електронних торгах біопаливом є добровільним.

Прогноз діяльності системи електронної торгівлі

Створення системи електронної торгівлі твердим біопаливом викликає неабиякий інтерес серед існуючих гравців ринку. Згідно прогнозів загальний оборот системи електронної торгівлі біопаливом у 2035 році становитиме майже 30 млрд грн, а на початку функціонування річний оборот оцінюється у суму понад 1 млрд грн.

Не очікуючи прийняття відповідного законодавства, Аграрна біржа вже провела обговорення з потенційними покупцями та продавцями і здійснила тестові біржові торги через власну електронну торгову систему. Отриманий досвід можна буде врахувати при підготовці та впровадженні нормативно-правових актів, що покращить роботу електронної системи торгівлі біопаливом в Україні (<http://jkg-portal.com.ua/ua/publication/one/stvorennja-sistemi-jelektronnoji-torgvltverdim-bopalivom-54483>). – 2018. – 06 11).

***

Блог на сайті «LB.ua»

Про автора: Сергій Алексєєв, юрист, народний депутат України, заступник голови Комітету Верховної Ради з питань правової політики та правосуддя

Чому потрібна реформа інституту реєстрації місця проживання

В Україні вже багато років немає інституту прописки і кожен може вільно пересуватись та обирати місце проживання, проте багато адміністративних послуг зав'язані саме на відомостях щодо реєстрації місця проживання. І саме в цьому місці виникає багато питань, бо

часто люди реєструються не там, де фактично проживають, а там, де можуть довести право на проживання. Як результат – інформація щодо місця реєстрації чи не 30% українців не відповідає дійсності, а така категорія громадян як вимушені переселенці часто взагалі перебувають поза обліком територіальних громад. Все це додає незручностей не тільки громадянам, а й органам місцевої влади, що не мають реальних даних щодо зареєстрованих осіб, а тому не можуть забезпечити ефективну роботу міських служб.

Для того, щоб мати хоч частково коректні відомості, багато установ при зверненні до них запитують не тільки адресу реєстрації, а й адресу фактичного місця проживання. Так вже давно працюють банки, та й при зверненні до суду окремо просять вказати адресу для листування. Та все це напівміри, бо навіть віддати дитину до першого класу можна тільки за місцем реєстрації, яка в багатьох молодих сім'ях далеко не завжди збігається з місцем проживання. Не можна взяти участь у місцевих виборах, скільки б років людина не жила в цій громаді. І ще багато різних обмежень та незручностей.

Виправити ситуацію може ухвалення нашого законопроекту 9218 «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні». Він направлений на спрощення реєстрації та зняття з реєстрації, зменшення кількості необхідних для цього документів та строків. Фактично, він запроваджує декларативний принцип реєстрації місця проживання.

Ухвалення законопроекту дасть можливість вести облік зареєстрованих осіб у єдиному державному реєстрі і зробить неможливим дублювання інформації, реєстрацію в декількох територіальних громадах чи фіктивну реєстрацію за однією адресою сотень людей, як це подекуди буває зараз. Реєструватись можна буде в будь-якому ЦНАП незалежно від місця проживання протягом кількох хвилин чи в мережі Інтернет, заповнивши відповідну форму. В той же час, щоб унеможливити махінації через спрощення процедури реєстрації, ми запропонували низку запобіжників, зокрема, і вибірккову перевірку і штрафи за неправдиві

відомості. Крім того, окремо прописано, що факт реєстрації не є підставою набуття особою або позбавлення її будь-яких прав на житло.

Особливістю цього законопроекту є те, що на він пройшов погодження з центральними органами виконавчої влади до його реєстрації в парламенті. Тобто ми врахували більшість пропозицій Міграційної служби, Міністерства соціальної політики, Мінюсту та інших одразу, що має спростити та пришвидшити ухвалення законопроекту. Це дуже важливо з огляду на заплановані на наступний рік президентські та парламентські вибори. Тому дуже б хотілось, щоб документ ухвалили до кінця цієї сесії і всі громадяни змогли реалізувати своє право на вільне волевиявлення та користуватись усім спектром адміністративних послуг незалежно від місця проживання (https://lb.ua/blog/sergiy_alekseev/411475_chomu_potribna_reforma_institutu.html). – 2018. – 02.11).

***

Блог на сайті «LB.ua»

Про автора: Владимир Шевченко, генеральный директор Моторного (транспортного) страхового бюро Украины

Закон об ОСАГО: быть или не быть?

В начале сентября Верховная Рада Украины не смогла принять новую редакцию закона «Об ОСАГО» (законопроект 3670д). У этого события есть ряд причин, от системных – недооценки социальной важности и значимости законопроекта, до ситуационных – неудачного времени вынесения законопроекта в зал, когда значительная часть депутатов просто отсутствовала на рабочем месте.

Закон «Об ОСАГО» регулирует важную для многих украинцев сферу жизни (в стране более 10 млн. автомобилей, из них более 6 млн. принадлежат частным лицам), поэтому вопрос модернизации законодательства не может быть просто снят с повестки дня. И коллеги по страховому рынку, и обычные автовладельцы хотят знать – каковы перспективы того, что важные изменения, заложенные в том проекте закона, который не был принят, все-таки будут закреплены на законодательном уровне?

Сейчас я могу сказать уже определенно: работа над совершенствованием украинского законодательства в сфере ОСАГО будет продолжена. В частности, депутаты-представители профильного комитета ВРУ по финансовой политике и банковской деятельности понимают, что стране необходимы современное регулирование рынка ОСАГО и готовы поддержать активность в этом направлении.

В ближайшее время мы объединим силы для разработки нового законопроекта, в котором в том числе будет устранен ряд недоработок и спорных вопросов, которые были присущи принятому законопроекту 3670д.

Скорее всего, сейчас мы будем готовить не узкоотраслевой закон «Об ОСАГО», а более широкий системный законопроект, включающий в том числе и нормы, касающиеся безопасности дорожного движения и в котором будет рассматриваться имплементация норм еврорегулятивных (директива 2009/103/ЕС) и повышение лимитов ответственности.

В новый законопроект будут заложены те же ключевые принципы развития и регуляции рынка ОСАГО и защиты прав потребителей:

- Упрощение механизма заключения договоров страхования и контроля за их наличием (в частности, создание полноценной законодательной базы для работы системы «электронный полис».)
- Улучшение качества предоставления страховой услуги:
  - о повышение лимита страховых выплат за ущерб автомобилю, жизни и здоровью потерпевших
  - о контроль соблюдения сроков урегулирования страховых событий
  - о выплаты без франшизы и учета износа
  - о введение обязательной системы прямого урегулирования

Усиление гарантийной функции МТСБУ по осуществлению выплат физическим лицам по обязательствам проблемных страховщиков (начало осуществления процесса выплат не после завершения процедуры банкротства и подписания ликвидационного баланса, а сразу же после исключения компании из членов МТСБУ)

Есть также ряд норм, которые вызывали дискуссии как в профессиональной среде, так и между представителями рынка и законодательной власти. Готовя новую редакцию законопроекта, регулирующего рынок ОСАГО, нам необходимо прийти к единому мнению по этим пунктам.

Это касается вопросов «электронного полиса» – должен ли быть онлайн формат полиса единственной формой договора ОСАГО или одним из вариантов, наряду с сохранением бумажной формы договора. Законодательные изменения необходимы, в первую очередь, для изменения самой сути проверки наличия договора ОСАГО: с существующего ныне «водитель предоставил для проверки полис» на «у водителя есть заключенный договор». Договор может быть электронным, и существовать в виде записи в ЦБД МТСБУ, которая является единым источником подтверждения наличия и подлинности договора ОСАГО. Контроль же за наличием полиса должен осуществляться Нацполицией с использованием работающих в автоматическом режиме специальных технических средств.

Также важно прийти к единому видению изменений норм закона относительно льготных категорий автовладельцев. Актуальность вопроса показывают цифры: в первом полугодии 2018 г. выплаты за эту категорию граждан выросли более чем в два раза (до показателя более 13,5 млн. по сравнению с показателем 6,6 млн. грн. в первом полугодии 2017 г.). С одной стороны, государство должно сохранить льготы для ряда категорий граждан, с другой – нынешняя немонетизированная форма льготы, когда часть автовладельцев просто освобождается от необходимости заключать договор ОСАГО, создает целый ряд перекосов в процессе организации выплат. Гораздо более удобным и современным решением будет монетизация льгот, т.е. договоры будут обязаны заключать все автовладельцы, а государство обеспечит льготу в виде целевой денежной компенсации за приобретенный полис.

Также открытым остается вопрос о системе корпоративного управления Бюро, которая должна соответствовать принятой декларации о

принципах корпоративного управления МТСБУ, и позволяла бы сформировать прозрачную и эффективную систему управления.

Сейчас мы уже четко можем заявить: обновленный вариант законопроекта, регулирующей сферу ОСЦПВ, будет разработан и подан в ВР. Он будет охватывать более широкий спектр вопросов безопасности дорожного движения и страхования, чем нынешний закон об ОСАГО. При его подготовке мы планируем доработать все спорные вопросы, расширить имплементацию норм евродиректив, и таким образом, принять системный и целостный законопроект, нацеленный на долгосрочное развитие рынка ОСАГО, повышение уровня сервиса и защиты автовладельцев. Как и при разработке предыдущей редакции нового законопроекта, МТСБУ готово взять на себя функции консолидации позиции страховщиков. Также эффективным шагом будет инициация общественных слушаний и круглых столов, что позволит четче выявить вопросы, волнующие широкий круг автовладельцев, и привлечь внимание парламентариев к социальной важности и необходимости принятия нового законодательства в сфере ОСАГО (https://lb.ua/blog/shevchenkomtsbu/411645_zakon_osago_bit_bit.html). – 2 018. – 08.11).

***

Блог на сайті «LB.ua»

Про автора: Александр Выговский, адвокат ЮФ «Ильяшев и Партнеры», доктор юридических наук

НБУ планирует усилить кибербезопасность в сфере перевода средств. Что изменится?

Ужесточение требований к информационной безопасности банков и их защите от киберпреступников является более чем актуальной потребностью. Ни для кого не секрет, что системы защиты информации в ряде финансовых учреждений зачастую не отвечают международным стандартам информационной безопасности, а их сотрудники даже не знают, какие действия предпринимать в случае хакерских атак.

Примером того, какие серьезные последствия может повлечь такая атака, служат события прошлого года, когда от вируса Petya, ставшего причиной выхода из строя компьютеров компаний в десятках стран мира и уничтожения ценных данных, пострадало много крупных украинских компаний, включая субъектов платежного рынка. Тогда НБУ даже принял решение о введении чрезвычайного режима работы в отдельных украинских банках. При этом регулятор отметил, что финансовые учреждения оказались крайне уязвимыми перед лицом киберугроз из-за чрезвычайно формального отношения к организации своей информационной защиты.

Очевидно, что подобные кибератаки могут поставить под угрозу безопасность совершения платежей и расчетов в платежных системах, которые можно отнести к критически важным в современном мире, и в итоге пострадают рядовые пользователи этих систем. И вот впервые требования по организации киберзащиты украинских банков предполагается сформулировать на уровне банковского регулятора.

В этом контексте был разработан и вынесен на публичное обсуждение проект Положения о киберзащите и информационной безопасности в платежных системах и системах расчетов. Указанный проект был разработан согласно предписаниям Закона Украины «Об основных принципах обеспечения кибербезопасности Украины», в соответствии с которыми именно НБУ определяет порядок, требования и меры по обеспечению кибербезопасности и информационной безопасности в банковской системе Украины и для субъектов денежных переводов. Предлагаемые меры включают в себя защиту от несанкционированного доступа к электронной информации, превентивные защитные меры при использовании каналов передачи данных и сети, контроль доступа к информационным системам финансовых учреждений.

Действие нового Положения будет распространяться на субъектов платежного рынка, включая операторов услуг платежной инфраструктуры, платежные организации

внутренних и международных платежных систем (кроме платежных систем НБУ). К указанным субъектам существенно повышаются требования по обеспечению безопасности платежных операций в киберпространстве. В частности, особое внимание ими должно уделяться логинам и паролям от учетных записей (в частности, касательно длины и сложности паролей, частоты их изменений), а также они должны применять многофакторную аутентификацию (когда пользователь должен предъявить более одного доказательства своей идентичности) для противодействия неавторизованным транзакциям в платежной системе. Субъекты платежного рынка должны защищать от несанкционированного доступа учетные данные и пароли доступа к серверному и сетевому оборудованию, а также размещать серверы, используемые для обработки и передачи электронных документов для денежных переводов, в специальных серверных помещениях на территории Украины.

Руководство субъектов платежного рынка должно назначать лицо или подразделение, ответственное за обеспечение информационной безопасности и киберзащиты, на которых, в частности, возлагается мониторинг и расследование инцидентов безопасности информации, а также уведомление платежной организации о любых попытках (успешных или неуспешных) мошеннических действий в платежной системе.

Объектом махинаций со стороны мошенников может стать информация, которая используется при обработке транзакций. Поэтому субъект платежного рынка должен обеспечить, в частности, защиту информации, которой обменивается процессинговое учреждение и расчетный банк, создавать защищенный канал передачи данных с расчетным банком для защиты данных во время обмена электронными документами, а также проводить аутентификацию сотрудников процессингового учреждения по той же процедуре, которая применяется к сотрудникам банка. Помимо этого, указанный субъект должен настроить средства защиты сети таким образом, чтобы во время передачи данных

были защищены от несанкционированного просмотра и изменения, по крайней мере, критические данные, к которым относятся электронные документы на перевод, логины и пароли, незашифрованные и незащищенные данные, считанные с электронного платежного средства. Субъект платежного рынка должен использовать электронную подпись для обеспечения целостности, достоверности и авторства электронных документов на перевод.

В целом, можно заключить, что принятие и реализация данного Положения поможет повысить защищенность финансовых учреждений от кибератак и хакерских угроз, усилить информационную безопасность в сфере денежных переводов, укрепить надежность платежных систем и систем расчетов, внедрить новейшие стандарты защиты информации от несанкционированного доступа (https://lb.ua/blog/alexandr_vygovskii/411906_nbu_planiruet_usilit.html). – 2018. – 08.11).

***

Блог на сайті «Українська правда»

Про автора: Дар'я Каленюк, юрист, виконавчий директор та член правління Центру протидії корупції

Номінальний утримувач: інвестиції чи чорна діра для брудних грошей

У травні 2018 парламент ухвалив законопроект, який, за словами прем'єр-міністра Володимира Гройсмана, допоможе залучити в Україну 100 млрд грн інвестицій.

Цей закон запровадив концепцію номінального утримувача, через якого іноземці зможуть набагато простіше без зайвих бюрократичних бар'єрів купувати в Україні цінні папери.

Відбуватися це має так: іноземний інвестор звертається до іноземного банку, який від власного імені відкриває рахунки в Україні і купує українські цінні папери – наприклад, ОВДП чи акції підприємств. Такий іноземний банк матиме статус номінального утримувача (номіні) в Україні.

Проблема лише в тому, що реальний інвестор, який стоятиме за номінальним утримувачем, може залишатися анонімним для українських фінансових установ та правоохоронних органів.

Цим статусом зможе скористатися як чесний бізнес для економії на бюрократичній тяганині, так і будь-хто із санкційного списку або нечистих на руку політиків чи чиновників з метою легалізації злочинних капіталів.

Хоча формально закон говорить, що особи із санкційного списку не зможуть скористатися інститутом номінального утримувача, наразі немає реального механізму розкриття кінцевих бенефіціарних власників цінних паперів, придбаних номіні.

Це створює чорну діру в національній системі протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом.

Ідентифікувати російських або українських клептократів, котрі ховатимуться в офшорах за складною корпоративною системою власності та номінальними директорами, буде практично неможливо навіть для правоохоронних органів.

І цей закон вступає в силу 24 листопада – уже за кілька тижнів.

Нейтралізувати описані ризики мала би Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР).

Саме Нацкомісія зобов'язана розробити підзаконні нормативно-правові акти на виконання закону, а саме визначити вимоги до іноземного номінального отримувача, до обсягу інформації про іноземного інвестора, яка має зберігатися в Україні, та до інформації про кінцевого бенефіціарного власника придбаних номіні цінних паперів, яка має надаватися на вимогу українських правоохоронних органів.

Якщо НКЦПФР не встановить таких вимог, номіні зможе цілком законно і безкарно ігнорувати запити правоохоронних органів про кінцевих бенефіціарів цінних паперів.

Українські банки також не матимуть такої інформації. Українським правоохоронцям залишатиметься надсилати за кордон запити про міжнародну правову допомогу, відповіді на які можна чекати роками.

Автори законопроекту свідомо вирішили звести до нуля інформацію про кінцевого бенефіціара цінних паперів, придбаних номіні.

Більше того, вони кажуть, що іноземні банки значно краще виконують вимоги фінансового моніторингу, дотримуються стандартів ФАТФ, а

отже, цілком якісно перевіряють добросовісність своїх клієнтів, перш ніж братися за роль номіні. Проте це твердження не відповідає дійсності.

Нещодавній скандал з Danske bank лише вчергове підтвердив хибність такої презумпції.

Через Естонське відділення найбільшого банку Данії за 2005-2015 роки вивели з країн колишнього Радянського Союзу близько 235 млрд доларів підозрілих коштів.

Банк країни, яка вважається однією з найменш корумпованих відповідно до Індексу сприйняття корупції Трансперенсі Інтернешнл, особливо не переймався виконанням вимог законодавства щодо повної ідентифікації клієнтів, виявлення серед них публічних діячів та перевірки джерела їхніх статків та доходів. І Danske bank – далеко не виключення з правил.

Нехтувати вимогами фінансового моніторингу дозволяють собі деякі банки інших поважних країн, які декларують дотримання стандартів ФАТФ – наприклад, Австрії, Кіпру, Німеччини.

Покладатися на іноземні банки для виявлення недобросовісних українських чи навіть російських корупціонерів-псевдоінвесторів – неприпустимо. Потрібно надати українським правоохоронцям можливість ідентифікувати кінцевих бенефіціарів інвесторів у цінні папери. Наразі Нацкомісія не пропонує встановити додаткові вимоги до іноземних банків, які можуть стати номіні. Тому такими номінальними утримувачами цілком реально можуть стати банки-мийки з країн Європейського Союзу.

Утім, вирішити проблему – просто. НКЦПФР має встановити чіткий обов'язок для номінальних утримувачів повідомляти українським депозитарним установам детальну інформацію про встановленого кінцевого бенефіціара – їх клієнта, а також строки надання такої інформації на запит правоохоронних органів у рамках кримінального провадження.

На жаль, наразі такі положення відсутні у проектах актів, опублікованих НКЦПФР для публічного обговорення

Центр протидії корупції подав офіційні пропозиції для НКЦПФР усе ж таки виконати свій обов'язок та привести до ладу правила

надання інформації про бенефіціарів номінальними утримувачами.

Власне, таку обіцянку ми отримали від уряду в травні 2018, коли вперше виявили ознаки чорної діри в національній системі протидії відмиванню грошей та забили в тривожні дзвони.

Інакше вже з 24 листопада в Україні запрацює узаконена схема, яка дозволить швидко і без ризиків впливовим корупціонерам легалізувати свій брудний капітал через чорну діру номінального утримувача. І такими клієнтами можуть стати не лише українські, а й російські клептократи (<https://blogs.pravda.com.ua/authors/kalenuik/5be2e53c132cd/>). – 2018. – 07.11).

***

Блог на сайті «Судебно-юридическая газета»

Про автора: Андрій Іванов, суддя Ужгородського міськрайонного суду

Не треба глобальних «покращень»

В судах є багато «дрібних» проблем, які вимагають негайного вирішення. Не маю завдання, бажання, мандату тощо піднімати і обговорювати ті проблеми, які існують в судовій системі в глобальному масштабі. Хочеться назвати ті проблеми, що щодня виникають перед кожним суддею і маленьким суддівським колективом: суддя – помічник – секретар. Звичайно, озвучую власне бачення.

1. Жахлива (м'яко кажучи) робота комп'ютерної програми документообігу загальних судів (відома як Д-3). До речі, дуже цікаво було б дізнатись, скільки коштує ця програма та внесення до неї змін. Чи, може, вона мусить працювати мінімум як «Word» або «Excel»?

Насправді програма працює дуже погано, а саме:

- щоб тільки увійти до програми витрачається кілька хвилин;

- щоб внести будь-яке рішення в Реєстр судових рішень, також необхідно декілька хвилин. Крім того, програма декілька разів перепитує користувача про його дії та уточнює, чи не відмовляється він від своїх намірів

внести документ. Перед внесенням документу програма ще досить довго «думає», а вже після цього вносить документ до реєстру;

- крім того, день набрання рішенням чинності також мусить встановлюватись користувачем окремо, і при цьому через виконання низки операцій, які вимагають також значного часу;

- комп'ютерна програма «Д-3» постійно «злітає», адже закінчується строк очікування, і користувач (суддя, помічник, секретар) вимушений декілька разів за день знов і знов входити до програми, витрачаючи дорогоцінний час і не менш дорогоцінні нерви;

- можливо відмінити тільки помилково встановлений ДНЗС (день набрання законної сили), інші технічні помилки виправити неможливо ніяким чином.

Я назвав тільки очевидні недоліки у роботі комп'ютерної програми «Документообіг загальних судів», але насправді їх набагато більше.

Робота з програмою повинна бути непомітною, такою, що не забирає час у працівників суду та суддів, основне завдання яких здійснення судочинства, а не клацання по клавіатурі і миші добру частину робочого часу із невдалими спробами щось зробити у програмі.

По суті, комп'ютерна програма, завдання якої полегшити та оптимізувати роботу судів, все робить навпаки. Тобто значно ускладнює та гальмує роботу суду. При тому із кожним оновленням КП «Д-3» робота з нею стає складнішою і складнішою.

Таке враження, що перед тими, хто розробляє і впроваджує це програмне забезпечення, стоїть таке завдання:

- зробити так, щоб судді і працівники весь свій робочий час витрачали на роботу із програмою, а не виконували свої безпосередні обов'язки із здійснення судочинства;

- створити такі умови роботи програми, щоб для нормального функціонування програми біля судді чи працівника суду постійно знаходився спеціаліст із комп'ютерних технологій, бо без його втручання працювати з програмою неможливо.

2. Жахлива (ще м'яко кажучи) робота поштового зв'язку та повідомлення учасників

судового процесу (який, до речі, вимагає вручення судових документів особисто адресату, а у зворотному випадку особа вважається неповідомленою).

Трохи теорії. Так, згідно з ч. ч. 3, 4 ст. 128 ЦПК України, судові виклики здійснюються судовими повістками про виклик, судові повідомлення здійснюються судовими повістками-повідомленнями.

Згідно з ч. 1 ст. 130 ЦПК України, у випадку відсутності в адресата офіційної електронної адреси судові повістки, адресовані фізичним особам, вручаються їм під розписку, а юридичним особам – відповідній службовій особі, яка розписується про одержання повістки.

У свою чергу, згідно з Постановою КМУ від 5 березня 2009 р. №270 «Про затвердження Правил надання послуг поштового зв'язку», мова йде про таке:

«62. У разі подання для пересилання реєстрованого поштового відправлення, поштового переказу з повідомленням про його вручення відправник заповнює бланк повідомлення на свою поштову адресу або адресу особи, якій за його дорученням належить надіслати повідомлення після вручення поштового відправлення, поштового переказу.

93. З використанням абонентської поштової скриньки доставляються:

За письмовою згодою адресата рекомендовані поштові відправлення, рекомендовані повідомлення про вручення поштових відправлень, поштових переказів, можуть доставлятися з використанням абонентської поштової скриньки.

99. Рекомендовані поштові відправлення, у тому числі рекомендовані листи з позначкою "Судова повістка", рекомендовані повідомлення про вручення поштових відправлень, поштових переказів, повідомлення про надходження електронних поштових переказів, які не були вручені під час доставки, повторні повідомлення про надходження реєстрованих поштових відправлень (крім зазначених в абзаці четвертому пункту 93 цих Правил), поштових переказів, адресовані фізичним особам, під час доставки за зазначеною адресою або під

час вручення в об'єкті поштового зв'язку вручаються адресату, а у разі його відсутності – повнолітньому члену сім'ї за умови пред'явлення документа, що посвідчує особу, а також документа, що посвідчує родинні зв'язки з адресатом (свідоцтво про народження, свідоцтво про шлюб тощо), чи рішення органу опіки і піклування про призначення їх опікунами чи піклувальниками.

У разі відсутності адресата або повнолітніх членів його сім'ї до абонентської поштової скриньки адресата вкладається повідомлення про надходження зазначеного реєстрованого поштового відправлення, поштового переказу, рекомендованого повідомлення про вручення поштового відправлення, поштового переказу».

Як бути у випадку, коли і адресат, і члени його сім'ї просто не відкривають двері листоноші, не відмовляючись від отримання поштового відправлення, та адресат не має поштової скриньки, а якщо і має, то повідомлення про надходження поштового відправлення просто викидає?

Лева доля судових повісток, судових повідомлень повертаються із позначкою «за закінченням терміну зберігання». Якщо судовий виклик можна зробити через оголошення на сайті «Судова влада України», то вручити копію позовної заяви та доданих до неї документів через сайт «Судової влади» неможливо. Хоча в цьому випадку можливо було б внести зміни в процесуальне законодавство і розміщувати на сайті «Судової влади» сканкопії позовних заяв тощо.

3. Матеріально-технічне забезпечення судів оргтехнікою знаходиться на жахливому рівні.

У судах є такі принтери, які можна виставляти в музеях розвитку комп'ютерної техніки. На маленький колектив суддя – помічник – секретар в кращому випадку є один нормально працюючий принтер.

Не хочеться засмучувати прихильників та тих, хто неухильно запроваджує в судах сканування усіх судових справ, але сканувати судові справи нічим і нікому. Декілька випадків, коли в судах є фотосканери із великою швидкістю роботи, не відтворюють тієї ситуації з копіювальною та сканувальною технікою в судах загальної

юрисдикції. Такої техніки в судах майже немає. Вимога сканувати судові справи наразі не може бути виконана. Спочатку потрібно забезпечити суди відповідною технікою та персоналом, а потім вже ставити це питання. Інакше виходить так, що в судах інколи немає марок для поштових відправлень, але жваво обговорюється «Електронний суд».

Хто цього не розуміє, нехай зайде до канцелярії будь-якого місцевого суду, подивиться на обсяг справ, спробує відсканувати хоч одну судову справу і внести її в систему. Велике прохання до осіб, причетних до запровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС) в судах, місцевих «Ілонів Масків»: спустіться на землю! Взагалі хотілось би, щоб за закупівлею оргтехніки в судах хоч одним оком спостерігали органи суддівського самоврядування, щоб найпростіший комп'ютер, наприклад, не купувався за ціною «MacBook».

4. Повна відсутність спеціалізованої охорони судів.

Мова про охорону судів іде роками, а віз і нині там. Охорони в судах немає!

Якось працівники однієї дуже поважної міжнародної організації запитали в мене, як здійснюється охорона судів, який рівень охорони приміщень судів та який рівень охорони суддів і працівників судів під час проведення судових засідань. Так ось, рівень всього цього – «0», тобто «НУЛЬОВИЙ». Не існує спеціалізованої охорони. Попри усі розмови та обговорення, які час від часу кимось згадуються, судової охорони не існує. Та «охорона», яка знаходиться в деяких судах зараз, – це не спеціалізована охорона, і виконує обов'язки більше вахтерів, ніж охоронців.

На запитання, як же реагує суддя на порушення під час судового процесу, відповідь така: як звичайний громадянин, який став свідком або жертвою протиправних дій, суддя викликає працівників поліції. При тому працівники поліції, які приїжджають до суду, не розуміють, як себе поводити, не можуть припинити протиправні дії, оскільки це не є їх функціональними обов'язками в прямому розумінні. Часто неправомірні дії осіб у судовому засіданні не можна

кваліфікувати як хуліганство, чи за іншими статтями КУпАП або КК України. Поліцейські не підпорядковуються головному судді, не зобов'язані виконувати його розпорядження. У них є свої посадові інструкції, своє керівництво, яке інколи дає їм зовсім протилежні настанови, і суддя або працівник суду, що звертається до них за захистом, для них є зовсім пересічним громадянином.

5. Колегіальний склад суду для шаленої кількості кримінальних справ. Або кому це потрібно, і чи підвищується від цього авторитет суду?

Колегіально судом у складі трьох професійних суддів здійснюється кримінальне провадження в суді першої інстанції щодо злочинів, за вчинення яких передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк більше ніж десять років (ч. 2 ст. 31 КПК України). Колегіальний склад – три професійні судді, передбачений також і для здійснення кримінального провадження в суді першої інстанції щодо злочинів, за вчинення яких передбачено довічне позбавлення волі (ч. 3 ст. 31 КПК України).

Якщо проаналізувати КК України, то складів злочинів, за які передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк більше ніж десять років, існує близько сотні. Це дуже багато і невиправдано.

В будь-якому суді першої інстанції існує шалена кількість колегій з трьох професійних суддів з розгляду кримінальних проваджень щодо злочинів, за вчинення яких передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк понад десять років. По суті, готує справу до розгляду, готує процесуальні документи лише суддя-головуючий. Двоє інших суддів на судовому жаргоні називаються «боковими» і вимушені через ці норми витратити купу часу на розгляд справ у колегіях.

Такі кримінальні провадження за просто міг би розглядати суд у складі одного професійного судді, який здійснює кримінальне провадження одноосібно, і лише за клопотанням підсудного – колегією суддів.

У свою чергу обвинувачені в більшості випадків були б зацікавлені в одноосібному розгляді справ, оскільки більшість обвинувачених

за цими категоріями справ знаходяться під вартою, розгляд справ трьома суддями завжди більш тривалий: судді зайняті в інших справах, виходять по іншим справам у нарадчі кімнати, у суддів закінчуються повноваження, судді хворіють, тощо, що веде або до відкладення розгляду справи, або до зміни складу колегії і дуже часто до слухання справ спочатку.

Дуже часто неможливо сформувати склад суду для розгляду вказаних кримінальних проваджень. Внаслідок цього справа передається з одного суду до іншого.

Усе перелічене веде до порушення вимог статті 6 Конвенції Ради Європи про захист прав людини та основоположних свобод щодо розгляду справи упродовж розумного строку.

Що стосується авторитету суду, то інколи не розумієш, де тут авторитет суду, коли колегія у складі трьох суддів слухає кримінальну справу про обвинувачення одного алкоголіка за ч. 3 ст. 187 КК України, який вибив двері у квартиру іншого алкоголіка та, погрожуючи ножом, заволодів майном останнього у вигляді пляшки горілки та блоку цигарок.

Мусить бути так, що якщо кримінальне провадження слухає колегія суддів, то і судді, і обвинувачені, і усі інші учасники процесу повинні розуміти, наскільки ця справа важлива, яке покарання (навіть до виключної міри покарання) загрожує обвинуваченій особі, і яка відповідальність лежить на усіх без винятку учасниках справи. Ось тоді буде повертатись авторитет суду.

На мій погляд, саме успішне розв'язання наведених мною «дрібних» проблем і буде сприяти підвищенню якості правосуддя та зростанню довіри до суду та суддів. Все інше, хоч і важливе, але, мабуть, не настільки, та не для всіх (<https://sud.ua/ru/news/blog/128373-netreba-globalnikh-pokraschen>). – 2018. – 08.11).

***

Блог на сайті «Law-Clinik»

Про автора: Сергей Нечипорук

ПроКредиторское кредитование...

Указанные изменения в законодательстве есть «прокредиторским», однако

действительно ли они необходимы? По моему мнению, действующей законодательной базы было вполне достаточно для нормального функционирования кредитования. Не думаю, что вместо того, чтобы играть по правилам, их каждый раз нужно менять под себя, особенно, если эти правила являются Гражданским кодексом страны.

Например, содержание ст. 1056-1 ГКУ (Проценты по кредитному договору), которой Гражданский кодекс был дополнен в 2008 году. За это время уже трижды подвергался изменениям. Закон «О внесении изменений в некоторые законодательные акты Украины относительно возобновления кредитования» меняет ее в четвертый раз.

В то же время в п. 2 Переходных и заключительных положениях Закона указано, что Закон №2478-VIII применяется к отношениям, возникшим после введения его в действие, а также к отношениям, возникшим до введения его в действие и продолжают после этого существовать, кроме ч. 4 ст. 36 Закона Украины «Об ипотеке», что означает только договоров и соглашений, заключенных после вступления в силу настоящего Закона.

Возникает вопрос о том, соответствует ли эта норма конституционному принципу недопустимости обратного действия во времени актов законодательства. О какой стабильности законодательства и правовую определенность можно говорить в таком случае, особенно учитывая то, что кредитные договоры на покупку недвижимости заключаются на десятки лет?

Действительно, судебная практика с начала финансового кризиса 2008 г. Выявила ряд проблемных моментов отечественного кредитования. Однако во всех случаях в этом виновато законодательство? Иногда как кредитор, так и должник, обращая на несовершенство законодательства, таким образом оправдывают собственную небрежность в гражданских правоотношениях.

Также отмечу, что мне очень не нравится такой инструмент как внесудебное взыскание на предмет ипотеки путем регистрации прав собственности по ипотекодержателем как в

действующем, так и в предложенном законом порядке, поскольку он существенно нарушает права должника.

Например, в Литовской Республике такой способ обращения взыскания на предмет ипотеки вообще отсутствует в законодательстве. Ипотека реализуется исключительно на публичных торгах судебным исполнителем на основании судебного решения или приказа нотариуса. При этом, несмотря на отсутствие внесудебного урегулирования, аналогичного отечественного, размер процентов по ипотечным кредитам в этой стране не превышает 3% годовых.

По моему мнению, в случае нормального функционирования судебной системы, включая рассмотрение дел в разумные сроки и эффективную деятельность института принудительного исполнения, кредитор может чувствовать себя защищенным в условиях действия действующего законодательства.

Также в кредитные учреждения должно прийти понимание, что ипотека под «заоблачные» проценты почти в 99% случаев приводит к невозврату кредита (<http://law-clinic.net/blogs/law/405.php>). – 2018. – 05.11).

***

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Валерій Карпунцов, народний депутат України, заслужений юрист України, доктор юридичних наук

Чому саме страхова медицина

«Коли немає здоров'я, мовчить мудрість, не може розквітнути мистецтво, не грають сили, марне багатство і безсилий розум». Геродот Галікарнаський

Це висловлювання видатного давньогрецького вченого дає зрозуміти всю важливість медичної галузі для кожної людини незалежно від її віку, статі, національності, віросповідання. А в Україні питання охорони здоров'я без перебільшення можна назвати питанням життя і смерті, бо наша медицина наразі перебуває у жахливій кризі. І це при тому, що гарячі дискусії з приводу реформи медичної галузі, як у політикумі, так і у

суспільстві, точаться не один рік, проте «віз і нині там». Але останнім часом все стало ще гірше, галузь занепадає, а громадяни почасти не можуть отримати навіть першу елементарну допомогу. Що вже казати про інноваційні медичні послуги.

Найбільше від цього страждає населення у сільській місцевості і невеличких містах. Та, власне, і в мегаполісах комунальні лікарні й поліклініки не можуть похвалитися сучасним рівнем обслуговування, інноваційним устаткуванням та гідними умовами для хворих, що потрапляють до стаціонару. Єдина перевага полягає в тому, що у городян є можливість звернутися за допомогою до приватних медзакладів, де вони отримають і сервіс, і діагностику, звичайно ж, за наявності чималих коштів.

Бюджетні медичні заклади не в змозі конкурувати з приватними клініками, бо через брак достатнього фінансування не можуть придбати сучасне діагностичне обладнання, без якого лікар на заході, наприклад, просто не уявляє своєї роботи. Через нестачу тих самих коштів умови перебування в українських лікарнях теж на вкрай низькому рівні. І ще одна проблема – у нас уже сьогодні відчувається гостра нестача кваліфікованих кадрів. Це стосується як середнього медперсоналу, так і лікарів.

Чому виникла така ситуація? Справа в тому, що кульгас на обидві ноги не лише медична галузь як така, а й система підготовки майбутніх фахівців. І хоча конкурс у медичні інститути та університети і досі вражає, чимало випускників після отримання дипломів не поспішають до лікарняних закладів, а намагаються знайти роботу у різноманітних компаніях, які мають дуже віддалене відношення до власне практичної медицини.

Пояснення просте: там більше платять. Адже заробітні плати українських медиків не витримують жодної критики. Між тим наших кваліфікованих спеціалістів з радістю запрошують зарубіжні клініки, пропонуючи їм достойну оплату праці і прекрасні умови в роботі в добре обладнаних лікарнях.

Як нам подолати усі ці негаразди і нарешті створити нормальну систему охорони здоров'я? Проблема складна, запущена і за помахом чарівної палички її не розв'язати. Зрозуміло одне: сподіватися на те, що ця неповоротка забюрократизована машина

почне працювати за європейськими стандартами вже завтра, не доводиться. Насамперед тому, що у нас немає необхідного досвіду. Але ж ніхто не забороняє нам звернутися до досвіду тих країн, які зуміли вибудувати просту і доступну систему медичної допомоги, котра забезпечує необхідними послугами все населення країни. Мається на увазі страхова медицина.

У нас наразі вона перебуває у зародковому стані, бо в країні діє лише так зване добровільне медичне страхування. Для прикладу, у Німеччині перший закон про обов'язкове медичне страхування для людей, що працюють, з'явився у 1883 (!!!) році і став обов'язковим для всієї країни. А в Баварії (це окрема земля із своїми органами влади) страхова медицина існує з 1869 року! Власне, саме положення німецького законодавства бралось за основу при підготовці медичного страхування у більшості європейських країн.

Багаторічні дискусії і намагання створити в Україні щось подібне до тих лікувальних закладів, які існують у більшості розвинених країн, так і не дали результату. Все вилилося у добрі наміри, котрими, як відомо, вистелена дорога до пекла.

Проте давайте не будемо задаватися сакральним запитанням, хто винен, а спробуємо зрозуміти, що і як робити, аби подолати всі перепони і зробити перші кроки для вибудови дієздатної системи охорони здоров'я. І якщо вони будуть успішними, люди нарешті повірять в ефективність медичної реформи, започаткованої в Україні.

Саме цими ідеями ми, як автори законопроекту № 9163, і послуговувалися, розпочинаючи свою роботу над його підготовкою. Наразі документ перебуває на розгляді у комітетах Верховної Ради, і ми дуже сподіваємося, що він буде прийнятий вже до кінця поточного року. Законопроект насправді дуже важливий, тому відкладати його у довгу шухляду не слід, бо саме страхова медицина дасть усім громадянам України доступ до нормальних медичних послуг.

Про що йдеться у зазначеному документі. Насамперед там чітко виписані правила гри. Так, базова програма передбачає перелік тих медичних послуг, які отримують усі громадяни України, а

також іноземні громадяни та особи без громадянства за рахунок бюджетних коштів. Першочергово це медична допомога на рівні збереження життя і тільки частково на рівні збереження здоров'я.

Тепер стосовно програми обов'язкового медичного страхування. У законопроекті зазначається, що медичне страхування в Україні це форма «фінансового забезпечення витрат населення України, що можуть бути понесені на лікування, діагностику, профілактику, реабілітацію, забезпечення ліками та засобами медичного призначення тощо у разі хвороби, нещасного випадку, в межах, визначених Програмою страхування, за рахунок грошових фондів (страхових резервів страховиків та коштів Резервного Фонду загальнообов'язкового медичного страхування)».

Не можу обійти увагою і положення стосовно джерел фінансування і контролю за коштами. Якщо коротко, то всі фінанси страхових резервів передбачається розмістити «в державних банках з урахуванням безпечності, прибутковості, високої ліквідності, низької ризиковості, диверсифікованості...» Контроль за рахунками, на яких розміщені вищезгадані кошти, здійснюватиме спеціальний Уповноважений орган.

А ще, акцентую увагу на терміні «профілактика». Як на мене, це надзвичайно важливий аспект медичного обслуговування, адже завжди легше попередити хворобу, ніж лікувати запущену. Як слушно зауважив свого часу видатний хірург Пирогов, «..майбутнє належить медицині запобіжній. Ця наука, йдучи під руку з державністю, принесе безперечну користь людству» (https://censor.net.ua/blogs/3096280/chomu_same_strahova_meditcina). – 2018. – 11.11).

***

Блог на сайті «День»

Про автора: Софія Шутяк, провідний юристконсульт, адвокат ЕПЛ

Стратегічна екологічна оцінка та детальні плани території

Розбираємося в тонкощах нового законодавства

Охорона довкілля – не абстрактний процес. Довкілля є річчю матеріальною. І ця матерія завжди потрібна державі для розвитку, й

відповідно захищається вона державою на найвищому рівні. У статті 13 Конституції України визначено, що власність (не має значення – приватна, комунальна чи державна) не повинна шкодити довкіллю. А власність на всі природні ресурси належить народу. Від імені народу розпоряджаються нею органи державної власності.

Поняття «не повинна шкодити довкіллю» – не означає консервацію та відмову від будь-якого розвитку. А навпаки, це означає, що під час реалізації свого права власності, яке включає право користування, володіння та розпорядження, воно повинно здійснюватися таким чином, щоб не шкодити довкіллю. Закономірно, що саме на попередньому етапі ще до прийняття рішення про будівництво певного об'єкта чи реалізації якогось іншого задуму доцільно оцінити екологічні ризики.

Розгляньмо, як на практиці, завдяки документам державного планування, за допомогою стратегічної екологічної оцінки (СЕО), що передбачена відповідним законом України, можна захистити довкілля для теперішніх і майбутніх поколінь.

Як працює СЕО в контексті містобудівної документації?

Містобудівна документація – це затверджені текстові та графічні матеріали з питань регулювання, планування, забудови та іншого використання території.

Документація розробляється як для національного рівня – Генеральна схема планування території України, відповідно до Закону «Про Генеральну схему планування території України», так і для регіонального та місцевого рівнів – Схема планування окремої частини території України, Схема планування території АРК, області, групи районів, Детальний план території тощо.

Дуже часто містобудівна документація розглядається у контексті містобудівних потреб і переважає думка, що така документація повинна розроблятися лише для планування здійснення забудови території. Однак містобудівна документація – це не забудова території! Містобудівні потреби не можна трактувати вузько і вважати, що будь-який документ із

містобудування повинен передбачати забудову території, на яку він розробляється.

Містобудування – це насамперед діяльність із створення та підтримання гармонійного життєвого середовища. Така діяльність можлива лише завдяки прогнозуванню розвитку населених пунктів, врахуванню потреб цих територій у природних ресурсах, обрахунку необхідності економічного зростання, прогнозування розвитку транспортної та іншої інфраструктури, обрахунку можливих негативних наслідків для довкілля та здоров'я людей.

Визначення та недопущення негативних наслідків від реалізації детального плану території можливе завдяки проходженню цим документом процедури СЕО. Адже метою стратегічної екологічної оцінки є сприяння сталому розвитку шляхом забезпечення охорони довкілля, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров'я, інтегрування екологічних вимог під час розроблення та затвердження документів державного планування.

Хто замовляє СЕО?

Етапи процедури СЕО під час виготовлення детального плану території (надалі – ДПТ), який затверджується районною державною адміністрацією (надалі РДА).

Процедура СЕО починається із визначення, чи підлягає той чи інший документ державного планування СЕО. Такі рішення державний орган приймає самостійно. Законом закріплено, що документи, які стосуються містобудування чи схем землеустрою, підлягають СЕО. Таким чином, РДА плануючи розробку та затвердження ДПТ, повинна подати відповідну заяву, у якій зазначити, що вони є замовником процедури СЕО.

Заява про визначення обсягу оприлюднюється шляхом розміщення на офіційному веб-сайті РДА з метою одержання та врахування зауважень і пропозицій громадськості та органів охорони здоров'я та природи відповідної області.

Заява повинна містити інформацію, визначену статтею 10 Закону про СЕО, зокрема, інформацію про вид та основні цілі документа державного планування, ймовірні наслідки для

довкілля, у тому числі для здоров'я населення, для територій з природоохоронним статусом, транскордонні наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення; виправдані альтернативи, які необхідно розглянути, у тому числі якщо документ державного планування не буде затверджено.

Громадське обговорення

Строк громадського обговорення заяви про визначення обсягу СЕО встановлюється замовником і не може становити менш як 15 днів з дня її оприлюднення. Державні органи охорони довкілля та охорони здоров'я на висловлення своїх думки мають не більше 15 днів.

Приклади зауважень, які можуть подавати до СЕО детального плану території можуть бути такі: громадськість може попросити нанести на містобудівну документацію межі особливо цінних охоронюваних територій, території природно-заповідного фонду, врахувати бажання та потреби місцевого населення у закладах сфери обслуговування, запропонувати вимоги до транспортного сполучення, поводження з відходами, попередити про стихійні лиха (лавини, потопи) тощо.

Важливо відзначити, що відсутність зауважень громадськості та коментарів від органів природоохорони та охорони здоров'я не зупиняють процедуру СЕО. Тому, якщо ви проігноруєте цей етап, ви втратите можливість вплинути на якість майбутнього документа.

«Генеральний» звіт про СЕО

Зібравши всі зауваження та пропозиції, РДА готує Звіт про СЕО, який складається до затвердження ДПТ з урахуванням змісту і рівня його деталізації, сучасних знань і методів оцінювання інформації, перелік якої визначений у статті 11 Закону про СЕО. Зокрема, звіт повинен містити інформацію про характеристику поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення, прогнозні зміни цього стану, якщо ДПТ не буде затверджено, характеристику стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу, екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення,

які стосуються ДПТ, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом. Важливо відзначити, що природоохоронний статус – це значно ширше поняття, аніж території природно-заповідного фонду. Таким чином, звіт повинен описувати і території екомереж, Смарагдової мережі, території прибережнозахисних смуг тощо.

Звіт про СЕО також повинен містити зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються ДПТ, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час підготовки ДПТ. Наприклад, на міжнародному рівні у контексті захисту території Карпат слід враховувати Карпатську конвенцію, якщо це територія басейну ріки, слід керуватися Водною рамковою директивою, якщо це територія Смарагдової мережі, слід керуватися Бернською конвенцією, якщо діяльність матиме вплив на зміну клімату, Паризькою угодою. На національному рівні це закони України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про природно-заповідний фонд України», «Про рослинний світ», «Про тваринний світ», «Про Червону книгу України» та інші.

Дуже важливо відзначити, що Звіти про СЕО є свого роду візитними картками для їхніх виконавців, адже закон визначає, що він підписується всіма його авторами (виконавцями) із зазначенням їхньої кваліфікації.

Проект ДПТ та звіт про СЕО оприлюднюються на офіційному веб-сайті РДА з метою одержання та врахування зауважень і пропозицій громадськості. Зверніть увагу, що це вдруге у одній і тій ж процедурі СЕО залучається громадськість!

Повідомлення про оприлюднення проекту ДПТ та звіту про СЕО повинно містити інформацію, визначену законом у статті 12 Закону про СЕО, зокрема, про передбачувану процедуру громадського обговорення, у тому числі: дату початку та строки здійснення процедури; способи участі громадськості (надання письмових зауважень і пропозицій, громадські слухання тощо); дату, час і місце

проведення запланованих громадських слухань та іншу інформацію, необхідну для належної участі громадськості.

Паралельно із проведенням громадських слухань РДА проводить консультації із відповідними підрозділами ОДА з питань охорони навколишнього природного середовища та з питань охорони здоров'я.

Завершується процедура СЕОДПТ його затвердженням

РДА протягом п'яти робочих днів з дня затвердження ДПТ розміщує на своєму офіційному веб-сайті затверджений документ та заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків його виконання, довідки про консультації та про громадське обговорення і письмово повідомляє про це орган Мінприроди.

Не врахування всіх вимог законодавства під час виготовлення ДПТ матиме наслідком настання негативних наслідків, які матимуть значний вплив на довкілля. На жаль, таких прикладів є багато. Серед них є затвердженні ДПТ із спорудження курорту Свидовець у Закарпатській області, спорудження ВЕС на полонині Боржава, будівництва ГЕСів на річках Закарпатської області. Сподіваємось, що процедура СЕО поверне ДПТ їхню мету – створення та підтримання гармонійного життєвого середовища та дотримання екологічних вимог. А також сприятиме розбудові громадянського суспільства та України (<http://day.kyiv.ua/uk/blog/suspilstvo/strategichna-ekologichna-ocinka-ta-detalni-plany-terytoriy>). – 2018. – 13.11).

***

Блог на сайті «LB.ua»

Про автора: Андрій Лисюк, Асоційований партнер Hillmont Partners

Чи дійсно закон №2548 зупинив «маски-шоу» для бізнесу?

4 листопада вступив в дію закон 2548, яким внесли зміни до Кримінального процесуального кодексу України, який в народі називають «Стоп Маски-шоу-2». Чи відчув бізнес зміни за перші десять днів – підіб'ємо перші результати та наслідки.

Як відомо, цей закон з офіційною назвою «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення забезпечення дотримання прав учасників кримінального провадження та інших осіб правоохоронними органами під час здійснення досудового розслідування» є частиною пакету змін, пролобійованих бізнесом та прийнятих депутатами впродовж 2017-2018 років, які мають захистити підприємців від зловживань влади.

Зокрема, закон № 2548 є логічним продовженням закону № 2213, відомого, як "Маски-Шоу Стоп-1", та має усунути практику порушення кримінального провадження непрямыми методами, яка, на жаль, залишилася у правоохоронній системі як інструмент тиску.

Нововведення законодавчо закріпили механізми більш ефективного захисту прав та законних інтересів учасників кримінального провадження. Особливо це важливо для залучення в Україну іноземного капіталу і, відповідно, забезпечення «недоторканості» законного бізнесу з боку правоохоронних органів.

Якими ж є перші результати застосування змін у кримінально-процесуальному законі?

1. Більшість обшуків тепер дійсно проводять у присутності адвокатів. За винятком обставин, коли в приміщенні відсутні власники чи їх представники, або коли слідчі дії проводять невідкладно – з метою запобігання вчиненню тяжкого та особливо тяжкого злочину. Непоодинокими стали випадки, коли правоохоронці сумлінно очікують прибуття адвоката, перш ніж почати слідчі дії.

2. Судді під час вирішення питань щодо надання санкцій на проведення обшуків почали більш прискіпливо оцінювати матеріали відповідних клопотань слідчих органів на предмет доведеності самої необхідності такої слідчої дії. З'явилась судова практика відмов суду в дозволі на вилучення під час обшуків засобів зв'язку та оргтехніки без характеризуючих ознак. Тобто “згрібати все підряд”, як це було раніше, тепер стає складно.

3. Почастішали випадки задоволення слідчими клопотань про повернення

тимчасово вилученого під час обшуків майна. Також зросла кількість судових ухвал, якими задовольняють скарги на бездіяльність слідчих щодо неповернення вилученого під час обшуків майна – і це є доволі позитивним явищем.

На мою думку, все це дійсно допоможе зменшити кількість «замовних кримінальних проваджень», які часто використовують як тиск на підприємства чи конкретних осіб.

Адже тепер учасники кримінального провадження, права чи законні інтереси яких обмежують під час досудового розслідування, можуть вимагати закриття кримінального провадження, звертатися до суду зі скаргами на бездіяльність слідчих з цього приводу, оскаржувати негативні для себе судові рішення знову з цього приводу в апеляційному порядку.

Ухвалу суду, якою задоволено скаргу на рішення, дії або бездіяльність органу досудового розслідування, направляють керівнику органу, службовою, посадовою особою якого є слідчий, прокурор, для організації проведення службового розслідування та вирішення питання про притягнення винних осіб до відповідальності.

Закон закріпив персоніфіковану відповідальність за нанесення збитків правоохоронцями учасникам кримінального провадження під час досудового розслідування.

Тобто зміни передбачають можливість держави, у разі відшкодування шкоди, завданої слідчим або прокурором, застосовувати право зворотної вимоги до цих осіб у разі встановлення в їхніх діях складу кримінального правопорушення за обвинувальним вироком суду – причому не залежно від строків застосування та дії дисциплінарного стягнення.

Проте, на жаль, застосування силових підрозділів правоохоронних структур («КОРД», «Альфа» та ін.) при проведенні обшуків нові закони не відмінили. В окремих випадках це може бути виправданим, наприклад, при проведенні обшуків в приміщеннях, де перебувають особливо небезпечні або озброєні злочинці чи існує небезпека знищення речових доказів фігурантами кримінальних проваджень, проте спецпідрозділи, звісно, потрібні далеко не завжди.

На мою думку, кожен факт незаконного тиску на бізнес під час проведення слідчих дій за участю підрозділів спеціального призначення, необхідно розглядати окремо. Бо встановлювати пряму заборону на застосування «силової» підтримки в умовах фактичної війни в Україні, звісно, також завчасно.

Враховуючи те, що з моменту внесення останніх змін в кримінально-процесуальне законодавство минуло лише кілька днів, залишається сподіватися, що професійні юристи зможуть скористатися новим правовим «інструментарієм» для встановлення справедливості та законності в державі.

На даний час, на мою думку, позитивна динаміка у законотворчому процесі під назвою «Маски-шоу стоп!» очевидна, але недостатня. Та про запровадження нового пакету змін у законодавстві варто буде говорити після більш глибокого аналізу результатів застосування вже прийнятих норм – найімовірніше, у новому, 2019-му році (https://lb.ua/blog/andriy_lysniuk/412491_chi_diyсно_zakon_2548_zupiniv.html). – 2018. – 15.11).

***

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Кирилл Сазонов, журналіст

Бюджет 2019. Второе чтение

Кабінет міністрів України на засіданні 14 листопада одобрив проєкт закону про державний бюджет на 2019 для розгляду в другому читанні Верховною Радою. Прем'єр-міністр Володимир Гройсман звернувся до Верховної Ради з проханням проголосувати за головний фінансовий документ країни вже на наступній пленарній сесії з 20 по 23 листопада.

Причина на поверхні – прийняття бюджету до 1 грудня відповідає регламенту, а дотриманням строків з голосуванням про бюджет Гройсман пишається. Другим важливим моментом – співпраця з МВФ. Україна виконала всі умови, включаючи підвищення цін на газ. І проєкт бюджету, який Верховна Рада прийняла в першому читанні, наших міжнародних партнерів

вдоволює. Але, наслідком горького досвіду, фінансисти вимагають виділення траншу до голосування за проєкт госбюджета в другому читанні. Занадто багато успівають «запихати» депутати в смету між двома читаннями.

Незважаючи на те, що проєкт бюджету після першого читання пройшов профільний комітет парламенту і знову був розглянутий урядом, Гройсман дав зрозуміти депутатам, що компроміси в процесі остаточного затвердження законопроєкту можливі. Прямим текстом – уряд готовий ще попрацювати над документом з депутатами. Це вимушений крок. Найкращий на думку уряду проєкт нічого не вартий, якщо не зібрати під нього 226 голосів. А це не так просто, навіть з поправкою на співпрацю в коаліції.

Мажоритарники, які вважають себе обійденими увагою, можуть просто не прийти на голосування. Або йти в глуху оборону, прикриваючись «інтересами народу». Вибори вже в наступному році і зберегти вірність фракції стає необов'язковим. Крім того, хто-то в командировку або в лікарню. А Батьківщина і Опозиційний блок залізно відмовляться голосувати за бюджет від влади, навіть найкращий. Тут питання політичне, скоро вибори і опозиційність повинна бути безкомпромісною. Значить, доведеться домовлятися з фракційними або депутатськими групами. І без «праці над документом з депутатами» тут не обійтись.

С іншої сторони прем'єр дав зрозуміти, що роздувати смету до нескінченності з поправкою на всі депутатські «хотелки» він не погоджений. Тому що уряду доведеться шукати гроші на виконання всіх депутатських обіцянок, а значить, залишатися вкрай вразливим в разі дефіциту коштів. А МВФ не прийме надмірної поступливості Кабміну і збільшення непокритої витратної частини. Не прийме МВФ – буде негативна реакція. Без грошей Фонду ми автоматично отримаємо відмову в макрофінансовій допомозі від Євросоюзу і Всесвітнього банку. А це велика загроза для курсу гривні і ризик дефолту.

Відповідати за будь-який з цих негативних сценаріїв доведеться, природно, Кабміну, а не

депутатам. Так что особо уступать Гройсман не намерен. Бюджет должен быть реалистичным – обозначил он границы компромисса сразу после обещания поработать с депутатами. Иначе не сможем нормально расплатиться по внешним долгам, у нас как раз в 2019 пик выплат. Так что до 22 ноября (именно в этот день спикер Андрей Парубий пообещал приступить к рассмотрению бюджета) нас ждут очень горячие и не всегда кулуарные переговоры.

Основные статьи расходов бюджета сохранены после первого чтения. Впрочем, аппетит приходит во время еды. Финансирование армии сохраняется на уровне 210 миллиардов гривен. Предложение повысить минимальную зарплату бойцов до 10 тысяч воспринято с пониманием и учтено. Хотя, в Минобороны уже заявляют, что в случае широкомасштабного наступления российских войск этих денег не хватит. Ну, тут нет вопросов даже. Большая война потребует пересматривать все правила жизни и не только финансовые.

В проекте сохранено увеличение на 41 миллиард доходов местных бюджетов в рамках продолжения реформы децентрализации. Повышение зарплат работникам образования, ученым, медикам. По медицине вообще отдельная программа с финансированием доступных лекарств и введением бесплатной диагностики по направлению семейного врача. Перерасчет пенсий и повышение уже с января и в начале весны. Рост минималки с января до 4175 грн. и прочие приятные вещи сохранены. Увеличены расходы на ремонт и строительство дорог – тоже один из ключевых для Гройсмана моментов.

Тем не менее, уже в процессе рассмотрения этих расходных статей депутаты не раз сталкивались с отказами. Потому что при всем понимании ситуации профильный комитет просил выделить дополнительно десять миллиардов на ряд направлений. Понятно, что лишних денег в бюджете не бывает, но чтобы достать что-то из кармана, сперва нужно положить это что-то в карман. Так

что на некоторых вопросах будем экономить. Сокращен бюджет общественного вещания. Это 816 миллионов гривен, которые направили на медицину. Также уменьшили программу "Питьевая вода", с которой вообще не было использовано ни копейки. Государственный фонд регионального развития тоже "похудел". За счет этих статей увеличен фонд социального экономического развития на 4,5 миллиарда гривен.

Если с депутатскими «хотелками» можно разбираться в диапазоне между компромиссом и отказом, то пренебрегать требованием президента Порошенко Кабмину гораздо сложнее. Потому что если президент не подпишет уже принятый закон – страна будет жить по прошлогоднему бюджету – каждый месяц по «одной двенадцатой» от годового объема. То есть не будет повышения пенсий, повышения минималки, повышения зарплат военным и увеличения финансирования образования и медицины. И если сейчас в провале голосования и отсутствии всех этих повышений Кабмин будет обвинять депутатов, то отказ президента подписывать – уже полная его ответственность. И тут в отстутвии роста зарплат с пенсиями президента хором обвинят депутаты и члены правительства.

Такой подарок к выборам Порошенко точно не нужен. К счастью, требование главы государства достаточно туманное и носит больше характер предвыборного пиара – обеспечить субсидиями всех, кто нуждается. Ну а Кабмину придется просто отделить нуждающихся от тех, кто таковыми претворяется. И подобрать соответствующую сумму. И бюджет сбалансирован – и Петр Алексеевич перед избирателями проявил заботу. Все довольны. Осталось решить главную проблему – найти 226 голосов в Верховной Раде. Полагаю, за оставшуюся неделю Кабмин сможет это сделать. Не в тишине, конечно, но таковы законы политического жанра (https://censor.net.ua/blogs/3097201/byudjet_2019_vtoroe_chtenie). – 2018. – 15.11).

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ
№ 18 (162) 2018**

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів
Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»

Редактор Я. Маленко

Комп'ютерне верстання:
А. Бергелська

Підп. до друку 20.11.2018.
Формат 60х90/8. Обл.-вид. арк. 3,5.
Наклад 2000 пр.
Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Видавець і виготовлювач
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, Голосіївський просп., 3
siaz2014@ukr.net